آمڙ جو عڪس

ڪملا ٻٽاڻي

اَمر جو عڪس

(ڪهاڻيون)

ڪملا ٻتاڻي

پنڪج پبليڪيشن
اجمير

تعارف

ڪملا ٻنائيءَ جي ڪهاڻين جو پنجون ڳل دستو 'اَمڙ جو عقص' اسان جي هٿ ۾ آهي.
هن جي ڪهاڻي سنگرهه جون ڇپيل رچنائون آهن:-
١. پرائي درد جو احساس-١٩٨٤، ٢. هڪ پيو مسيها-١٩٨٧، ٣. نئين زندگي-١٩٩٥، ۴. انسانيت جي راهه-١٩٩٩، ۵. امڙ جو عقص-هن سال
هن جي سيني رچنائن ۾ ناريءَ جي وجود لاءِ اُڌما ۽ زماني جي هلندڙ وقت جي رفتار سان نوان پڻ شامل آهي. هن جون ڪهاڻيون سماج جي اوڻاين ۽ تنگ دليءَ پرداڦاش ڪري پاڻڪن ڪي هر سوال جي جواب ڳولهڻ جي جڳيا پريرڻا سان گڏ ناريءَ جي جاڳرتيءَ لاءِ خاص آواز اُٿارڻ ۽ اڳتي جي پريرڻا جو سنديش ڏين ٿيون.
ڪملا جون ڪهاڻيون آڪاش واڻي جئپور تان بہ پرسارت ٿيند رهنديون آهن ۽ هن کي سنڌي اڪادمين طرفان انعام بہ عطا ڪي آهن. جيڪي ليڪڪا جي من جي ترق، جوش ۽ جذبو بيان ٿيون. ليڪڪا جي من ۾ سماج جي سڌاري، ناري پاترن ڏانهن ڪي تڙي ڪڍڻ جي احساس کي قلم جي طاقت سان زلزلو اُٿا جاڳرتي ڦهلائڻ ۽ نيايہ جي ناراضيءَ ۾ توري سون وانگر ڪسوٽيءَ ڪرو ٿيڻ جي ڪوشش ڪئي آهي. مان هن جي ساهتيہ ڏانهن چ لاڙو ۽ لڳن ڏسي هن کي داد ٿو ڏيان هڪ سني گرهڻيءَ سان گڏ هڪ سڦل ليڪچرار بہ رهي آهي، تہ بہ ليڪڪا جو پارٽ سڦلتا نباهيندي ٿي اچي. مان هن جو همسفر هن جي قدم سان ملائي هلڻ ۾ سدا هن سان گڏ آهيان ۽ سندس روشن آئينده ڪامنا ٿو ڪيان

-ڪشن ٻنا

پيش لفظ

ليکڪ سماج جو مکيه انگ آهي. سنڌس انيوَ سماج ۾
جيڪي اڻ وڻندڙ قصا يا گهٽنائون ٿين ٿيون سي هن جي
هن ۾ چوٽ رسائي هن جي قلم کي لکڻ جي طاقت ٿيون
بخشين. پنهنجي احساس کي هو من جي گهُٽن کي گهٽ
ڪرڻ لاءِ پرزور ڪوشش سان جيئن چترڪار چٽ چٽي
پنهنجي ڪلپنا کي ساڪار ٿو ڪري تيئن ليکڪ بہ حقيقي
سطح تي ڀِي انهن اڻ سهندڙن چٽن کي قلم بند ڪري
سماج جي سامهون پنهنجي اثردار نوح ۾ ظاهر ڪري رکي
ٿو. جيڪو جيتري قوبط رکي ٿو ءِ دل تي ڪهاڻيءَ جو اثر ٿو
ڇڏي اهو اوترو ئي مقبول ليکڪ تسليم ڪيو ٿو وڃي.

ڪملا بتاڻيءَ جون ڪهاڻيون بہ سماج جي 'ڪرسمن'
اچ جي ٿهيءَ ۾ سُٺن سنسڪارن جي اٽاٽ ءِ اِستري پاترن
جي وجود جي اٽاٽ تي ڪافي ڪڇ لکيو آهي. هن مجموعي
'امڙ جو عقص' ۾ هڪ وڏوا ٻيڙيءَ جي ڪهاڻي دل تي چوٽ
رسائڻ بنا نٽي رهي سگهي جنهن ۾ سڄي عمر پورهيو ڪري
پٽن کي جوان ڪرڻ کان پوءِ بہ انهن جي زميداري پٽن جي
ڪُلهن تي نہ پر ماءُ جي ڏبرن ڪُلهن تي آهي. اچ بہ جوان
پٽ اَوگُڻن ۾ غلطان تي ماءُ ڏانهن لاپرواهہ آهن. پر ماءُ
آهي ميڻ جيڪا مزوري ڪري بہ انهن جو پيٽ شانتيءَ سان
پالي رهي آهي. اِهو قصو هڪ نہ پر سڀ هنڌ دهرايو پيو

AMAR JO AKS

(Short Stories)

By :
Smt. KAMLA BUTANI
Rtd. Lecturer : S. Ed.
AJMER

First Edition : 2004

Price Rs. 60/- Only

Published By :
PANKAJ PUBLICATION
E-19, U.I.T. Colony,
Naka Madar, Ajmer.
Ph. 2671743

Printed By :
Parwati Printing Press
180/6, Shanti Nagar, Bhang Baori,
Post Box No. 230, Ajmer-300501

Phone : 2461291 (O), 2460231 (R)
Mobile : 98280-80154

Published with Partial Financial aid of Sindhi Academy Rajasthan

کي اُجاگر ڪرڻ سان ئي پاٺڪن تي ويندو. اِستري پاترن کي انهن جي خاص ضرورت آهي.

اڄ ليکڪا کي لکندي ڪافي وقت ٿيو آهي هن قدم در قدم اڳتي ئي وڌايو آهي. راجستان سنڌي اڪادميءَ پاران هن کي ڪهاڻين تي اکل ڀارت ۽ راجستان سطح تي انعام به ملي چڪا آهن، انهن مان ظاهر آهي ته هوءَ ڪنهن سُڃاڻپ جي محتاج نه آهي.

هن جي ڪهاڻين ۾ احساس ۽ دِلي درد جي گنجائش وڌندي ٿي وڃي. پاڻ کي پنهنجي ڪهاڻين ۾ اِئين لهرن ۾ لوڙهيندي ٿي وڃي جو جيستائين ڪهاڻي پوري نه ٿي ٿئي هو اڌوري نٿو ڇڏي ۽ دل تي ڪجهه ڪهاڻيءَ جو اثر به ڏسڻ ۾ اچي ٿو. ليکڪا قلم آزمائڻ سان ئي پنهنجي سُڃاڻپ پاڻ قائم ڪئي آهي، ان ۾ ڪو شڪ نه آهي. چوندا آهن ته 'همٿي مردان مددي خدا' وانگر ليکڪا جو نظريعو سماج جي سُڌار جو اِطفاق ٿو رکي. جتي محنت ۽ آتم وشواس آهي اُتي ئي اِنسان ڪنور منزلون به لتاڙيندو اڳيان وڌي ٿو. ليکڪا جي سڦلتا جي ڪامنا ڪندي مونکي ايترو ئي چوڻو آهي ته هوءَ اڳتيي ۽ اڳتي وڌندي رهي ۽ پاڻڪن کي ڪهاڻيون پڙهائيندي رهي.

ڀڳوان اٽلاڻي

اڳوڻو صدر، راجستان سنڌي اڪادمي، جئپور

ڪنوينر، سنڌي صلاحڪار سمتي گيان پيٺ پرسڪار، دهلي

وجي. ’نانڪ دکيا سڀ سنسار‘ ڪهاڻي ته اڄ جي ٿهيءَ جي سوارٿ ۽ پاونا ۽ سنسڪارن کان دور ٿي پيءُ ڪي دل تي اهڙي چوٽ تي رسائي جو پيءُ جو اؤلاد ڏانهن موهه ڀنگ ٿي ٿو وڃي جيئن والمڪيءَ جو ڪٽنب ڏانهن موهه ڀنگ ٿي ويو هو.

ليڪا جون ڪهاڻيون گهڻي پٽر، پتريڪائن ۾ شايع ٿينديون رهنديون آهن جن ۾ صحتمند سِکيا جو ئي مکيه اُديش هوندو آهي. ليڪا رتاير ماڻهن کي نڪمٽو نه رهڻ ۽ جيون ۾ ڪو سالم ڪم ڪرڻ جي همت ’جيون جي سُرهاڻ‘ ڪهاڻيءَ ۾ ڏني آهي جيڪا سيني کي پڙهي ڪونه ڪو سالڊ ڪم ڪرڻ جي پريرڻا تي ڏئي. سماج جي سطح تي حقيقت پکيڙڻ واريون پختيون ڪهاڻيون لکي ليڪا اهو ثابت ڪري ڇڏيو آهي ته هن کي حالتن جي سامهون نراس ٿي انهن کان دور ڀڄڻ جي ڪوشش نه ڪرڻي آهي جيئن ته ’شانتيءَ جي تلاش‘ ۾ من جي شانتي ضروري آهي نه ڪ ماحول جي. همت سان ڪم وٺڻ سان انت سُهيلو ٿو ٿئي. اِستري پاترن لاءِ ليڪا جي همدردي يا پريرڻا جي چاهه سدا رهي آهي جيئن ’هن جو وجود‘ ۾ ڏيکاريو ويو آهي ته ڪِردار پنهنجي ڀهوبوتي ۽ لياقت، لائقيءَ سان ڪيئن ٿي پنهنجو وجود ڳولهي سڄي گهر جي دلين تي راڄ ڪري جيئن اشوڪا دي گريٽ، ڇيو هو ته تلوار سان راڄ نٿو جيتي سگهجي جيستائين دليون نه جيتيون آهن. اهو ڪم شانتيءَ سان پنهنجي گُڻن

نانڪ دُکيا سڀ سنسار

گذريل ستن ڏينهن جي بيماريءَ ئي جڻ هن جي دنيا الٽ پلٽ ڪري ڇڏي هئي. سڄي زندگيءَ جو حساب لڳائيندي هن محسوس ڪيو تہ جنهن ڪٽنب جي خوشيءَ لاءِ هو مرگهٽ شنا ۾ صبوح کان شام تائين ڪم ڪندي بہ ٿڪجندو ڪونہ هو اهو ئي اڄ واريءَ تي ڍير ٿيو پيو آهي. نار جي ڍڳي وانگر وهندي پاڻ کي هن جن بندڻن ۾ ٻڌو هو اَڄ اُهي ئي ٻندڻ مرگهہ جي چار مان نڪرڻ لاءِ ڇٽپٽائڻ لڳا.

جيرامداس پاسو ورايو، هن جي اکين ۾ ڳوڙها تري آيا سوچڻ لڳو تہ والمڪيءَ وانگر جنهن ڪٽنب لاءِ هن تن، من، ڌن ارپڻ ڪري ايندڙ وقت لاءِ سُنهرا سپنا اڏيا هئا سي هڪ ئي جهٽڪي سان چور-چور ٿي ويا. سچ جو آئينو جڻ سچ اجاگر ڪري هن کي ويچارا ڏئي رهيو هو.

جيرامداس پاسو ورايو ۽ وري سوچ ۾ ٻڏي ويو. ست ڏينهن اڳ هن جو سنسار ڪيڏو نہ سُکي ۽ خوش حال هو. ماضيءَ جي يادگرين هن کي پنهنجي آغوش ۾ سميٽي ورتو...

.....ٽيبل تي ناشتو تيار آهي. صبوح جا نو وڳي چڪا آهن. جيرامداس صوف جو قطرو ڪٽي چڪ پائي ڪائي رهيو آهي. پر ۾ هن جي ارڌانگني شانتي چانهن ڪوپ ۾ پائي

سلسلو

جيرامداس- ها-ها ڇو نہ مان آفيس جي ڪار ۾ هليو ويندس.
ڪامني- 'او ڊئڊي' يو آر سو سويٽ، (خوشي مان ٽپ پائي پيءُ جي ڪرسيءَ پنيان وڃي پيءُ جي ڳلي ۾ ٻانهون وجهي خوشي ظاهر ٿي ڪري.
راجو بہ پنهنجو منهن چوري ٿو، 'ڊئڊي اسان جو ڪاليج گروپ ايڊيوڪيشنل ٽوئر تي اجنتا ايلورا جون غفائون ڏسڻ آئوٽنگ تي وڃي رهيا آهن. جيڪر توهان آگيا ڏيو تہ مان بہ...
جيرامداس- ها-ها ڇو نہ خوشي سان.
'پوءِ تہ ڊئڊءِ مونکي هڪ هزار روپين جي ضرورت پوندي.'
ڪلي ڪري، 'ها-ها تون پنهنجي ماءُ کان وٺج' جيرامداس اٿندي، 'چڱو.'
ايتري ۾ وڏو پٽ راجيش جنهن جي ڪجهہ ڏينهن اڳ ئي شادي ٿي آهي، 'ڊئڊي اسان کي گوئا جون ٽڪيٽون بڪ ڪرائڻيون آهن.'
'ڪهڙن ڏينهن لاءِ؟'
'ڏهن ڏينهن لاءِ.'
'ٺيڪ آهي.'
'ڊئڊي اسان کي پنجويهن هزار روپين جي ضرورت پوندي.'
پنهنجو بريف ڪيس کولي چيڪ بڪ ڪڍي سائين ڪري ڏيندي، 'هان وٺ ٽيهہ هزار، پرديس ۾ ڪم ايندءِ.'
راجيش خوش ٿيندي، 'ٿينڪس اَلوٽ ڊئڊي.'

رهي آهي. ان وقت جيرامداس جا ٻئي جوان پٽ ۽ هڪ ڌيءُ فيشن پريڊ پريل ڪپڙن ۾ فلمي انداز ۾ ڊائننگ هال ۾ حاضر ٿا ٿين، گڊ مارننگ ڊئڊي، ٿئي چئي ڪرسيون ٿا والارين.

جيرامداس مني مسڪان اڇلائيندي، ويري ويري گڊ مارننگ مائي چلڊرن. چئي جڻ سڀني جي آجيان ٿو ڪري.

جيرامداس صبوح جي ناشتي تي ئي ٻارن سان گڏ جي سگهندو آهي. سڄو ڏينهن هو ڪم ۾ ايڏو ٻڏو پيو هوندو آهي جو رات جو به دير سان گهر موٽندو آهي. مطلب ته هو 'بزي پرسنلٽي' آهي. ان ڪري هن مهل ئي ٻار پنهنجون فرمائشون هن جي اڳيان رکي پوريون ڪرائيندا آهن. هونئن به صبوح جي وقت موڊ به سٺو هوندو آهي پوءِ ڇو نه ان جو فائدو ڪنيو وڃي.

ڪامني- (بريڊ تي بٽر هڻندي) ڊئڊي اسان جي ڪاليج ۾ سالياني جلسي لاءِ تياري شروع ٿي ويئي آهي. مان به انگلش ڊراما ۾ پارٽ ورتو آهي.

جيرامداس- ويري گڊ

ڪامني- ان ڪري رهرسل لاءِ ڏهه پندرهن ڏينهن مونکي وقت تي ڪاليج وڃڻو ۽ اچڻو پوندو. ڊئڊي پليز توهان پندرهن ڏينهن لاءِ ڪار منهنجي ڊسپوزل تي ڇڏي ڏيو ته مونکي تڪليف نه ٿيندي.

ڪري رهي آهي. هن کي آس پاس جي ڪا سڌ نہ آهي. اهو هن جي روز جو هشر آهي. ميوزڪ سان گڏ هوءَ ڊسڪو ڊانس بہ ڪري رهي آهي.

ٻئي ڪمري ۾ راجو پنهنجي ڪِرڪيٽ جو بخار ناپي رهيو آهي. راجوءَ تي ڪرڪيٽ جو شونق ايتري قدر غالب آهي جو ڪاليج هن لاءِ ڪرڪيٽ جو ميدان آهي تہ گهر بہ ڪرڪيٽ جو مئدان. ٽي وي تي هو ڪرڪيٽ ميچ ڏسي رهيو آهي. وقت بہ وقت جوش ۾ اچي، 'ياهہ سڪسر' 'واهہ چونڪو' جا آواز هن جي منهن مان نڪري رهيا آهن. هو ڪاليج ۾ هيرو آهي پر پڙهڻ ۾ زيرو. ڪاليج تائين پهچايو اٿس پيءُ جي ناڻي.

ٽئين ڪمري ۾ راجيش پنهنجي نئين نويلي ڪنوار سان انڪيليون ڪري رهيو آهي. در بند هوندي بہ ٻنهي جا ٽهڪ در مان ڇٽي ٻاهر پٽس جي ڪنن تائين پهچي رهيا آهن.

جيرامداس پاڻ کي هڪ خوش قسمت انسان سمجهي رهيو آهي. وقت جي رفتار سان هن جا ٻار برابر قدم وڌائيندا اڳتي وڌي رهيا آهن، ان لاءِ هن کي هنن تي فخر آهي.

جيرامداس آفيس ۾ وڏي عهدي تي آفيسر آهي. آفيس ۾ بہ هن جي خوش فهميءَ نرم وهنوار ڪري هن جي ناموس آهي. سڀ ڪم پنهنجي رفتار سان سٺي طرح

جيرامداس خوش ٿيندي هلڻ ٿو لڳي. هن کي خوشي آهي تہ هن جا ٻار خوش آهن. هو ٻارن کي انگريزي اسڪولن ۽ ڪاليجن ۾ پڙهائي رهيو آهي جيئن هو دنيا جي ڊور ۾ پٺتي نہ رهجي وڃن. ان لاءِ هو هزارين رپيا هر مهني هاري رهيو آهي. هو هنن جي روشن آئينده جي اميد ۾ آهي.

روز آفيس وڃڻ کان اڳ جيرامداس پنهنجي ٻڍڙي ماءُ جي ڪمري ۾ وڃي پيري پوندو آهي ۽ هن جو حال چال پڇندو آهي، 'امان ڪيئن نيڪ آهين؟'

ٻڍڙي، 'ها پٽ' خوش ٿي پٺي تي ٿپوريس.

'امان توهان کي ڪنهن شئہ جي ضرورت هجي تہ شام جو وٺندو اچان.'

'نہ پٽ تو هوندي مونکي ڇا کپي؟'

جيرامداس خوش آهي تہ هن جي ماءُ بہ خوش آهي.

جيرامداس کي مٺيون نظارو ڏسندي جهوٽو اچي ٿو وڃي. شانتي اچي ٿي هن کي اٿاري هان وٺو هيءُ گوري وٺي پوءِ سمهين پئو.'

گوري وٺي هو وري مازيءَ جي يادگرين ۾ غوطا ٿو لڳائڻ لڳي.

رات جو جيرامداس دير سان گهر موٽندو آهي، روٽي کائي، ٻارن جي ڪمرن جي ٻاهران ئي جائزو وٺندو آهي.

ڪامنيءَ جي ڪمري ۾ استيريو تي انگلش ڌُن جو ميوزڪ هلي رهيو آهي، ڪامني انگلش ميڊيم ۾ گريجوئيشن

چاڙهو نہ ڏٺو تہ پاڻ بوتو بارڻ جو اپاءُ ڪيائين. هن پنهنجي وشواس پاتر آفيس اسسٽينٽ کي فون ڪري هدايت ڪئي تہ جلد بہ جلد آفيس جي ڪار ۾ بہ ماڻهو وٺي گهر پهچي.

پندرهن منٽن ۾ ڪار در تي بيٺي هئي. جيرامداس کي لڳو هن جو سرير سُن پيو ٿيندو وڃي ۽ هو بيهوش ٿي ويو.

اسپتال ۾ امرجنسيءَ ۾ هن جو بلڊ پريشر چيڪ ڪيو ويو، ايڪسري ورتا ويا ۽ ئي سي جي ڪرائي وئي. هن کي انسينٽو ڪيئر يونٽ ۾ رکيو ويو.

جڏهن هو هوش ۾ آيو هن ڏٺو تہ هن جي نڪ ۾ آڪسيجن جي نلي ۽ هٿ ۾ ڊرپ چاڙهي هن کي چرڻ پرڻ کان قابو ڪري ڇڏيو ويو آهي.

جيرامداس سمجهي نہ پيو سگهي تہ جهٽ پٽ ڇا ٿي ويو؟ ڪالهہ تائين تہ هو تندرست هو ۽ آفيس پئي ويو. هن کي پنهنجي تندرستيءَ تي ڏاڍو ناز هو. پنهنجي اصلي عمر کان هو گهٽ ئي نظر ايندو هو ۽ اڄ هن ۾ اٿڻ وهڻ جي طاقت نہ آهي. هو بيوس ٿي بستري تي ڊاڪٽرن جي مهربانيءَ جو موهتاج ٿيو پيو آهي. هو بيڪار ٿي ڊاڪٽرن جي علاج ڪرڻ جي گتي وڌي ڏيان سان ڏسي رهيو هو.

ننڊپڻ ۾ هن ڪبير جا ڏوها پڙهيا هئا جن جو مطلب هو سرير مٽي آهي ۽ هيءُ ڪنهن وقت بہ جواب ڏيئي

پئي هليا.

جيرامداس رات جو سمهيو تہ هن کي جهوٽو اچي ويو. پر جلد ئي هن جي ننڊ کلي هن کي لڳو هن جي بيچيني وڌندي ٿي وڃي، پڳهر هن جي سرير تي ريلا ڪري وهڻ لڳو.هن جي دل ڪچي ٿيڻ لڳي. اُلٽيءَ جي شڪايت هن جي ننڊ اڏائي ڇڏي. هو اٿي ڪري ڪمري ۾ ئي چهل قدمي ڪرڻ لڳو. پر هن ڏنو تہ هن ۾ ٻيهڻ جي شڪتيءَ بہ جواب ڏيئي ڇڏيو آهي.

هن ڏنو ٻار سڀ ننڊ جي آگوش ۾ آرامي آهن ۽ شانتي گهري ننڊ جو مزو ماڻي رهي هئي. هن جي مک تي هڪ مسڪان هئي جڻ ڪو منو سپنو ڏسندي هجي.

جيرامداس جيترو ضبط ڪري ٿي سگهيو ڪيائين پر پوءِ ٻالهہ هٿ مان ويندي ڏسي هن کي شانتيءَ کي جاڳائڻو ئي پيو.

’جاڻ جي ڦڪي وٺي ڏسو.‘ هن پاڻي ۽ جاڻ جيرامداس کي ڦڪائي. پر هت تہ، ’مرض بڑهتا هي گيا جيون جيون دوا ڪي.‘ وارو حصاب پئي لڳو. شانتيءَ ٻارن کي جاڳايو، اُهي بہ ننڊڪڙا هئا ۽ ڪير تڪي ڦوٽو ڏيڻ جي تہ ڪير پپرمينٽ ڏيڻ جا نسخا آزمائڻ جي صلاح ڏيڻ لڳا. پر جيرامداس کي ڪابہ ڦڪي فرق نہ ڪري سگهي. هُن جي تڪليف چوندا آهن. ’جس تن لاڳي سو تن جاني.‘ ڪهاوت وانگر هن جي حالت هيٺي ٿيندي پئي وئي. جڏهن هن گهر وارن جو

ڪسڦس جا آواز ٻڌڻ ۾ اچڻ لڳا.

شانتي ڪامنيءَ کان پڇي رهي هئي، ’ڪامني تنهنجي پيءُ جي رٽايرمينٽ ۾ گهڻا سال باقي آهن؟‘

’چار سال‘

’۽ جيڪر تنهنجي پيءُ کي ڪجهه ٿي ويو ته ڇا هيءُ بنگلو، ڪار، فون، نوڪر چاڪر واپس ڪرڻا پوندا؟‘

’ها ممي، هڪ دم.‘

’پوءِ اسين ڇا ڪنداسين؟ ڪيڏانهن ويندا سين؟ نوڪرن بنان ته اسان جو گذارو ئي ڪونهين. آفيس جا نوڪر وري به دٻاوَ ۾ رهن ٿا، پرائيويٽ ته دٻجن ئي ڪونه.‘

هنن ٻنهين جي ڪسڦس جيرامداس ٻڌي رهيو هو هن کي لڳو هن جي دل ئي لڏي ويندي هن جو هيانءُ ٻڏڻ لڳو. هن اکيون کولي زال جي اکين ۾ ڪپائي ڏسڻ جي ڪوشش ڪئي ته اتي چنتا منهنجي آهي يا بنگلي ۽ ڪار وڃڻ جي.

هن جو هيانءُ هاهاڪار ڪرڻ لڳو. هاءِ هن اڌ سرير کي فون ۽ نوڪرن جي چنتا لڳي پئي آهي. مان پيو سمجهان هيءُ منهنجي لاءِ دکي آهن.‘

اڄ هن کي هيءُ ڀڄن ياد اچڻ لڳو-

سک ڪي سب ساٿي، دک ۾ نه ڪوئي

اڪ رام ڪا ناتا، دوجا نا ڪوئي

ميري رام، ميري رام، ميري رام

سگهي ٿو، پر هن ڪڏهن ان تي وشواس ئي نہ ڪيو هو. هن جي من ۾ هر هر اهو ئي سوال پيو اٿي تہ آخر هن کي ٿيو ڇا آهي؟

ها اهو سمجهڻ ۾ هن کي دير نہ لڳي هئي تہ معاملو واقعئي سنگين آهي.

جڏهن ڊاڪٽر نليون هٽي فارغ ٿيو تہ شانتيءَ همٿ ڪري پڇيس، 'ڊاڪٽر ڳالهہ ڇا آهي؟'

ڊاڪٽر چيو، 'توهان واقعي ڀاڳن وارا آهيو جيڪر ڪلاڪ بہ دير سان اچو هئا تہ مريض کي برين هيمريج...'

ايتري ۾ نرس گهبرائي آواز ڏنو، 'ڊاڪٽر جلد اچو.'

جيرامداس کي پنهنجي سوال جو جواب ملي ويو هو. چوندا آهن تہ بلڊ پريشر ۽ برين هيمريج دل دماغ ٽپائڻ ڪان ٿيندو آهي پر هو تہ بلڪل ٿڌي دماغ وارو آهي پوءِ هيءُ ڪئين ٿيو؟ سوچيندي سوچيندي هن جو دماغ جڻ ٽڪجڻ لڳو. هن اک کٽي نهاريو. هن ڏٺو هن جا سڀا گهر وارا سڀ اتي موجود آهن. هن سنتوش جو ساهہ کنيو. دک درد ۾ پنهنجا ئي ڪم ايندا آهن. هن کي آٿت آيو تہ هن جو ڪٽنب هن لاءِ ڪيڏي نہ چنتا ۾ آهي. دک ۽ سک ۾ غم ۽ خوشي ونڊڻ لاءِ ئي تہ ڪٽنب گهربو آهي. هاءِ سڀني جا چيهرا ڪيڏا نہ ڪومايا پيا آهن.

ايترو سوچيندي ئي هن جو دماغ ٽڪجڻ لڳو رليڪس ڪرڻ لاءِ هن اکيون بوٽي ڇڏيون تہ هن کي ڪنن ۾ ڪجهہ

هن کي ياد آيو تہ جڏهن راجوءَ جو جنم ٿيو هو هن کي سائي ٿي پئي هئي پوءِ تہ زال مڙس جي نند حرام ٿي ويئي هئي. ڊاڪٽر جيئن حدايت ڪندا هئا تيئن هن جو علاج ڪيو ويندو هو.

ڪامنيءَ کي هڪ دفعي اهڙي ٽائيفائيڊ ٿي جو ڊاڪٽرن جواب ڏئي ڇڏيو پر ڪجھ دوا ۽ ڪجھ دُعا سان جيرامداس ذيءُ کي ڇاڙهي ورتو.

راجيش کي تہ سيارو تيندي ئي بخار شروع ٿي پوندو هو ۽ ٻئي هن جي ايڏي سنڀال ڪندا هئا جيئن پڪي پنهنجي ٻچڙن کي سيئڻ لاءِ محنت ڪري بيدي مان انهن جي نڪرڻ تائين ڪندا آهن.

آخر نرس کي چوڻو پيو، 'توهان ٻئي گهر وڃي آرام ڪري ٿا سگهو. رات جو نرسون ۽ ڊاڪٽر سنڀال لاءِ آهن. توهان جي ضرورت ڪونہ پوندي.'

ٻئي پائر جڻ قيد مان آزاد ٿيا. هنن کي جڻ من گهُري مراد ملي وئي. انڌي کي ڪپن ۾ اکيون. هنن جو چيهرو ڇهڪي ويو. هو تکڙا قدم وڌائيندا گهر ڏانهن روانا ٿي ويا.

سچ اهو هو تہ نرس کي جيرامداس ئي هنن کي نہ رهڻ جي حدايت ڪئي ان لاءِ هن کي پنجويهہ روپيا خرچي جو ڏني ويئي هئي.

ٻئي ڏينهن شانتي ۽ ڪامني آيون. پٽ پنهنجا پروگرام ناهڻ ۾ مشغول هئا. ٻئي ڏينهن تہ جيرامداس جو

جنهن پڇن کي هن ڪڏهن دل سان نہ ٻڌو نہ ڪڏهن ڌيان ڏنو، اهو ئي پڇن اڄ هن جي من کي شانتي بخشي رهيو آهي. سڄي زندگيءَ جو راض اڄ هن کي سمجهہ ۾ آيو هو.

هن جو بلڊ پريشر وڌڻ لڳو. ڊاڪٽر اچي هن کي سنڀاليو. جيرامداس اجان پاڻ کي سنڀالي ئي سنڀالي اُن کان اڳ هن کي ٻي چوٽ لڳي ويئي. شام جو جڏهن مريضن سان گڏجڻ جو وقت ختم ٿيڻ تي هو تہ راجيش راجوءَ کي چيو، 'راجو اڄ رات تون اسپتال ۾ رهي پئہ سياڻي ڏنو ويندو.'

'چو اڄ مان چو تون چو نہ؟ تون تہ وڏو آهين تنهنجو فرض بہ وڏو آهي.'

راجيش- اجوڪو ڏينهن جيڪر تو ڪرڪيٽ ميچ نہ ڏنو تہ آسمان ڪونہ ڦاٽي پوندو، اِهو سياڻي بہ ڏسي ت سگهين.'

راجو- (خار کائيندي)، 'ءِ تون نئين پاپيءَ کي چڏ نہ تو چاهين هان نہ؟'

ٻنهين جي بحث جيرامداس ٻڌي سُن ۾ پئجي ويو. من ۾ چيائين انهن ڏينهن لاءِ تہ تو پٽ گهريا هئا. تہ ٿن ٽن ٻارن جو پالن پوشڻ راجائي ناٽ سان ڪيو هنن ٿنهين مان ڪو پيءُ جنهن هنن کي جنم ڏنو اُنهن هڪ رات بہ اسپتال ۾ رهڻ لاءِ تيار نہ آهي.

نرس- ها، هاڻي مريض نارمل آهي.
ڪامني- پر جيڪر وري گهر وڃي هنن جي تڪليف وڌي وئي ۽ برين هيمريج جو ڊپ رهي ته اسين ڇا ڪنداسين؟'
نرس- مريض هاڻي خطري کان ٻاهر آهي، هن جو بلڊ پريشر اسان نارمل ڪري ڇڏيو آهي هاڻي هو ڪجهه ڏينهن ريسٽ ڪري ڊيوٽيءَ تي وڃي سگهندا.
گهر ايندي جيرامداس ماءُ سان ڳڙيو ته ماڻس جي اکين جا ڳوڙها ٻهي ئي نه، 'پٽ مان ته اسپتال اچي تو وٽ رهڻ لاءِ به تيار هئس پر مونکي ڪير وٺي اچڻ لاءِ تيار نه هو. هتي ته مونکي سک ئي نه پيو اچي ڀڳوان کي پئي ليلايان، منهنجي جيرام کي منهنجي به عمر لڳي نيڪ ڪري ڇڏي پر ڪير به مونکي اسپتال نه وٺي آيو نه ئي منهن ڏيئي تنهنجي بيماريءَ جو حال ٻڌائيائون.
جيرامداس ماءُ جي نسوارت ممتا ڏسي ان سان چنبڙي ننڍن ٻارن وانگر اوڇنگارون ڏيئي روئڻ لڳو.
'سچ آهي ماءُ جي ممتا ۽ پيءُ جو پيار ئي سنسار ۾ سچا آهن.' ٻيا سڀ نقلي ناتا آهن. جيرامداس من پري روئڻ تي چاهيو.
شانتيءَ- (خنڪيءَ سان چيو) 'اسان کي ته خبر هئي ته توهان جي ماءُ توهان کي روئاري ئي رهندي. تڏهن ته اسان هن کي اسپتال به نه وٺي آياسون هاڻ هلو هلي آرام ڪيون.'

ڪٽنب مان موهہ پنگ تي ويو هو. هو اکيون بوٽي ليٽي پيو
تہ وري هن جي ڪن ۾ کسڦس جا آواز آيا.
شانتي- 'ڪامني نوڪري هوندي ڪير وڃي هلي تہ
سرڪار ڪهڙو معاوزو ڏيندي آهي؟'
'ان لاءِ بيمو ڊبل ملندو آهي گهٽ ۾ گهٽ چار لک.'
'بس؟'
'پيو گريچيوٽي، ليو انڪيشمينٽ ۽ پي ايف وغيره جا
لکين روپيا، ۽ پينشن.'
'ها فيملي پينشن پهرين توهان کي ۽ پوءِ جيڪو توهان تي
آشرت هجي ان کي ملندو جيئن مان آهيان.'
پنهين جو منهن اِئين ملول ٿي ويو ڄڻ لکين روپيا هنن جي
هٿ مان ويا هجن هلي.
جيرامداس سڀ ٻڌي رهيو هو ۽ بنان ڏٺي هنن جي
منهن جي ڀاونا کي ڪلپنا ۾ پڙهڻ جي ڪوشش ڪرڻ لڳو
ستن ڏينهن ۾ ڊاڪٽرن جي جفاڪشي ۽ آفيس جي
قليگس ۽ يار دوستن جي شڀ ڪامنائن کان پوءِ جيرامداس
نارمل ٿيڻ لڳو. ان وچ ۾ بار ڪڏهن ڪڏهن اچي هاءِ هلو
ڪري ويندا هئا، گهڻو ويهڻ هنن کي برداشت نہ ه
سچي دل سان تہ هن جي بيماريءَ کان دکي بہ هئ
جيرامداس دل ئي دل ۾ هنن جو احسان مند هو.
ستين ڏينهن شانتيءَ نرس کان پڇيو 'نرس هاءِ
مريض کي گهر وڃڻ جي اجازت آهي؟'

تہ اولاد مان گھڻيون اميدون ڪيون هيون سچ آهي اميدون رکڻ ڪان پوءِ پوريون نہ ٿيڻ تي ڪيڏو نہ دک ٿو ٿئي. آخر هو غلط ڪٿي هو. هن تہ پنهنجي حساب سان سڀ سهي ڪيو هو. ٻارن کي انگريزي اسڪولن ۾ ايڊوڪيشن ڏيئي هنن ۾ انگريزي تهزيب جا ٻج تہ پئجي ويا پر ڀارتيہ سنسڪرتيءَ جا سنسڪار ڪونہ پيا. وڏن لاءِ عزت ۽ فرض کي اڄ جي ٿهي ڀلجي چڪي آهي. ديانند، وويڪانند، گرونانڪ، ڪبير ۽ تلسيءَ جي واٽيءَ کي هوءَ ناڪاري رهي آهي.

هن کي پنهنجي غلطيءَ جو احساس ٿيڻ لڳو. ننڍپڻ ۾ سندس ماءُ پيءُ هن کي انگريزي اسڪولن ۾ ڪونہ پاڙهيو تڏهن بہ ڇا هو اوچي عهدي تي ڪونہ پهتو؟ ٻارن لاءِ هن آدرش جيوت رکي پر اُنهن سٺن سنسڪارن کي ٻڙي ڏيئي ڇڏي.

وري بہ هن پنهنجي من کي آٿت ڏنو تہ هن پنهنجا فرض پورا ڪيا ۽ ڪامياب زندگي بصر ڪئي. هوئن بہ ٻڌو هو تہ سنسار ساگر مهاجار آهي. هن کي گرونانڪ جون ٻاٽيون ياد اچڻ لڳيون. جن مان هڪ هيءَ هئي جيڪا هن جي من کي ٿائيڪو ڪرڻ لاءِ ڪافي هئي-

نانڪ، دکيا سڀ سنسار
سوئي سکيا، جنهن نام آڌار

جيرامداس جو من روئڻ سان هلڪو ٿيو.

دوائون وٺڻ ڪري جيرامداس کي جهوٽا پئي آيا ايتري ۾ پرواري ڪمري مان آواز ٻڌي هو سجاڳ ٿي پيو.

راجو چئي رهيو هو، ’ممي نوڪريءَ ۾ هوندي ڪير هليو وڃي ته ان جي جاءِ تي هن جي پٽ کي نوڪري ملندي آهي. اها مونکي ملي هان پر هاڻ هٿ مان چانس ئي نڪري ويو.‘

ڪامنيءَ ٺڏو ساهه کڻي چيو، ’ممي مان ته بنٽيءَ سان شاديءَ جا سپنا ڏسي رهي آهيان، مون کي صرف ٻه لک ملي وڃن ته اسين ٻئي ولايت وڃي ڪو ڪاروبار شروع ڪري نئين زندگي شروع ڪيون هان پر قسمت ساٿ نه ڏنو.‘

راجيش ايو ساهه کڻي چئي رهيو هو، ’ممي، مان پنهنجي سالي سان ماربل فيڪٽري چالو ڪرڻ جي پلاننگ ڪئي هئي جنهن ۾ گهٽ ۾ گهٽ ٽن لکن جي سيڙپ هئي اها فلاپ ٿي وئي.‘

شانتيءَ گهڙڪي ڏيئي سڀني کي چپ ڪندي، ’اري، اهو به سوچيو اٿو ته رٽاير ٿيڻ کان پوءِ اسين رهنداسين ڪٿي؟ مان ته گريجوئيٽيءَ مان هڪ بنگلو خريد ڪرڻ جي رٿ رِٿي هئي، جنهن لاءِ پنج لک ضروري آهن.

هن ڪمري ۾ سڀني کي پنهنجي مٿي جو سور ٺيڪ ڪرڻو هو، ٻئي ڪمري ۾ جيرامداس اهو سڀ ٻڌي رهيو هو. هن هڪ گوري زبان جي هيٺان رکي ۽ سوچڻ لڳو، ’هن

ڪڇ ماٺهو تہ ماءُ پيڻ جو قدر ڪندي اندر هلي آيا ڪڇ تہ گيٽ تان چريا ئي ڪونہ. تڏهن ڪنڊڪٽر ٻيو تير اُڇلائيندي چيو، ٻيلي توهان کي پنهنجي جوءِ جو قسم جو اندر نہ آيا.

سيني ڪلي چيو، 'واهہ پوءِ تہ سڀ اندر هلي آيا هوندا.'

توپڻداس-'نہ پر غذب تہ اهو ٿيو جو جيڪي سيٽ تي وينا هئا اهي بہ اُٿي وچي گيٽ تي لٽڪيا.'

ڪل جو اهڙو ٺوهارو ٺٺو جو سڄي ڪئنٽين جو ماحول خشنما ٿي ويو.

ڪنهن کي ڪلائڻ ۽ پنهنڇي ڳالهين سان موهي وٺڻ بہ هڪ ڪلا آهي جيڪا هر ڪنهن ۾ نہ هوندي آهي. پر توپڻداس ۾ شايد جنم ذات اها ڪلا هئي جو هو سيني جو من موهي وٺندو هو.

توپڻداس هن آفيس جي جان هو. اهڙا خوشمجاز ۽ زندہ دل انسان ورلا ٿيندا آهن. هر ڪم ۾ وري اهڙو ٺرت ۽ هوشيار جو هر مسئلي کي چُٽڪيءَ ۾ رفا دفا ڪرڻ جي سامرٿ هن ۾ هئي.

جنهن ڏينهن توپڻداس آفيس ۾ نہ ايندو هو تہ سڀ اُٻاٽڪا ٿي ويندا هئا ۽ هنن جو منورنجن ڪرڻ وارو ڪير نہ هوندو هو. توپڻداس کي سندس وڌيل عمر جي سمڪ تڏهن پيئي جڏهن رٽايرمينٽ کان هڪ سال اڳ ئي هن جا ساٿي هن سان ان ڏينهن ڊنر ڏيڻ جي مذاق ڪرڻ لڳا.

جيون جي سُرهاڻ

آفيس جي ڪئنيٽين ۾ ٻن ٽيبلن کي گڏي ڪرسين تي مڙي وينا آهن، لنچ ٽائيم آهي. سڀني جا ٽفن سگهڙ ڦهلائيندڙ طعامن سان کليا پيا آهن. سڀ ٻنا پيد ڀاو جي ذات پات جي پيد کي درڪنار ڪري هڪ ٻئي جي ڀاڄيءَ جو سواد وٺي رهيا آهن.

روٽي کائيندي چرچو گهبو ٻه هلي رهيو هو.

ٽوپڻداس جيڪو آفيس ۾ عهدي ۾ به سينيئر آهي ۽ عمر ۾ ٻه، جنهن جي ڳالهين ۾ رس آهي، انهن ۾ پريل آهن زندگيءَ جا آزمودا ”چوي ٿو، اڄ منهنجو اسڪوٽر خراب ٿي ويو هو اِن ڪري مونکي بس ۾ اچڻو پيو.“

سندر-وات سان چ، چ ڪندي، ’ويري سيڊ. تو چوي.

ٽوپڻداس، ’اڙي نہ اڄ تہ بس ۾ مزو اچي ويو.‘

سڀ-’اُهو وري ڪئين؟‘

’ماڻهون بس ۾ گهڻا هئا وهڻ جون سيٽون گهٽ هيون پر گهڻا چڻا گيٽ تي ئي لٽڪيا پيا هئا، ڪنڊڪٽر هيلا هلايا انهن کي اندر ڪرڻ لاءِ هڪلون ڪيون پر ٻيلي ماڻهو ٻڌن ڪٿي ٿا؟‘

آخر بس هلي تہ بہ همراهہ گيٽ تي ٽنگيا پيا هئا. ڪنڊڪٽر کي غصو اچي ويو ۽ چيائين-توهان کي پنهنجي ماءُ پيءُ ۽ پيڻ جو قسم جي گيٽ ڇڏي اندر نہ آيا آهيو،

’جوانيءَ ۾ هو ڇوڪرين پٺيان مجنو هو. ڪاليج ۾ ڇوڪرين کي چيڙائيندي هو پڪڙيو ويو هو ۽ هڪ ڀيرو دفعا ته پرنسپال هن کي تمڪايو هو ۽ ڇوڪرين جي ڪل جو باس بڻيو هو.‘

ڪيڏا نه رسيلا هئا اُهي ڏينهن به؟

’اڄان ڪلھ جون ڳالهيون پيون لڳن ۽ هاڻي مان رٽاير به ٿيڻ وارو آهيان. رٽاير جو مطلب بلڪل نڪمو، نڪمٽو، ڪنهن ڪم جو نه سڀ چوندا هيءُ رٽاير آهي هن کي ڇڏيو. مطلب ته ڪٽنب، پاڙي ۽ سماج کان ائين پاسيرو ٿي ويندو ڄڻ هن جو ڪو وجود ئي نه رهندو. اهڙي ڪلپنا ڪندي هو ڏکي ويندو هو.‘

آفيس ۾ هن جهڙو ڦرتيلو، ڪم ۾ اڳرو ۽ يونين جو نيتا ٻيو ڪونه هو. جيڪا ڳالھ چوندو هو مڃي ويندي هئي ۽ هن جو وجود به هو ۽ پوءِ؟ پوءِ وري ڇا؟ وقت ڪنهن جو انتظار ٿورئي ڪندو! هو ته پنهنجي رفتار سان سڀ ڪم ڪيو ڇڏي. ٽوپڻداس کي بئنڊ باجي سان وِدا ڪيو ويو ۽ آفيس سان هن جو ناتو هميشھ لاءِ ٽٽي ويو.

ٽوپڻداس اُداس هو، سڀ هن کي چئي رهيا هئا زندگيءَ جو ڪافي وقت توهان جفاڪشي ڪئي، محنت ۽ لڳن سان ڪم ڪيو. ايمانداريءَ ۽ سچائيءَ سان ڪم کي انجام ڏنو. اڄ جي زماني ۾ بي داغ رٽاير ٿي وڃڻ وڏو زندگيءَ جو انعام آهي. هاڻي ڪجھ آرام ڪيو، ڪجھ سماج ۽ ديش جي سيوا ڪيو ته وڃڻ کان پوءِ به هر ڪو ياد ڪري.

ڳالهه ڳالهه تي چوندا، ’پائي هاڻي تہ ٽوپڻداس آهي ڪجهه ڏينهن جو مهمان. اسان تہ پائي هاڻي ئي هن جي رٽايرمينٽ جي فنڪشن جون تياريون ٿا شروع ڪيون. هيءُ ڇا ياد ڪندو تہ رٽايرمينٽ ٿيندو ڇا آهي؟‘

انهن ڳالهين سان هن جو من مايوس ٿي ويندو هو. خاص ڳالهہ اها هئي تہ رٽايرمينٽ اکر کان ئي نفرت هئي ۽ هو اهو اکر نہ ٻڌڻ چاهيندو هو.

هو سوچيندو هو، ’اڃان تہ مون ۾ جواني جو جذبو آهي. پنج سال تہ مزي سان، ڦرتيءَ سان اڄ ڪلهہ جي جوانن کان بہ وڌيڪ ڪم ڪري سگهان ٿو. بدن ۾ جوش، دل ۾ جذبو ۽ دماغ ۾ سوچڻ جي شڪتي آهي.‘

ٽوپڻداس کي پنهنجي ٻالپڻ جون ڳالهيون ياد اچڻ لڳيون. هن کي مٺائي گهڻو پسند هو ۽ گهر ۾ جتي مٺائي رکيو هوندو هو ان جي ٽوهہ وٺي سڀ شيءِ چٽ ڪري ڇڏيندو هو. پر منهن اُگهڻ پلجي وڃڻ ڪري پڪڙجي ويندو هو. پائر پينر هن کي مارڻ لاءِ ڊوڙندا هئا تہ هو وڃي ماءُ جي گود ۾ لڪندو هو تہ ماڻس ان جي طرفداري ڪندي هن جو بچاءُ ڪندي هئي، خبردار جو منهنجي ٻچڙي تي هٿ کنيو اٿو.

هڪ ڏينهن مٿان ٽافين جي برڻي لاهيندي برڻيءَ سميت ڪري پيو هو ۽ هن کي گهڻي چوٽ رسي هئي. ڪيڏا نہ سهڻا ڏينهن هئا اُهي بہ؟

آهي، سکيا آهي، سنا انيو آهن، تندرستيءَ جا نسخا بہ آهن. ڪتابن کان وڌيڪ سنو وقت پاس ڪرڻ جو ٻيو ڪو اُپاءُ ڪونهي.

ٽئين چيو-مونکي تہ پنهنجي پراڻن دوستن وٽ وڃي ڏاڍي خوشي ٿيندي آهي. هڪ ٻن دوستن سان ڳالهہ ٻولهہ ڪري، گشو نشو هڻي گهر خوش ٿي ايندو آهيان، وقت بہ سنو نڪري ويندو آهي ۽ پاڻ کي تازو طوانو سمجهندو آهيان.

چوٿين چيو-يار مونکي تہ باغ باني جو ڏاڍو شونق آهي. گهر ۾ باغ پوکيو آهي ان ۾ ڪم ڪريان، گلن جا ٻوٽا لڳايان، ڦلن جا وڻ لڳايان، ڪچن گاردن ۾ ڀاڄيون پوکيان ۽ سائو لان لڳايان تہ انهن جي سنڀال ۾ پاڻي ڏيڻ ۾ وقت بہ نڪري وڃي ۽ ڦل، ڀاڄيون کائڻ لاءِ ملن. گلن کي ڏسي اکيون باغ بهار ٿي وڃن ۽ لان جي ساوڪ تي گهمي صحت سٺي رهي.

ٽوپڻداس ايڏا آزمودا وٺي گهر آيو. ڏاڍي سٺي موڊ ۾ هو تہ جوٽس سڏ ڪندي چيس، ”ٻڌو ٿا اڄ کان پوٽي پوٽيءَ کي بس تي چڙهي اچڻ ۽ وٺي اچڻ جي ڊيوٽي توهانجي آهي. ارجن کي آفيس ۾ وڃڻ ۾ دير ٿي ٿي وڃي ۽ تڙ تڪڙ ٿي ٿئيس توهان ٽائيم تي ٻارن کي بس ۾ وهاري ايندا ۽ منجهند جو وٺي ايندا.

ٽوپڻداس کي بزرگ جي پهرين صلاح جي ياد آئي سوچيائين گهر کان ئي شيوا شروع ڪيان تہ سٺو.

توپڻداس کي همت آئي سوچيائين مان هاٿي به سست نه رهندس ڪو نه ڪم سالد ڪندس جيئن سپ ياد ڪن. هوئن به نڪمٽو وهڻ هن جي فترت ۾ نه هو.

بئي ڏينهن کان ئي هن سوچيو ڊيلي ڊايري ناهيان ۽ ڪم چونڊيان ته هاٿي ڪرٽو چا آهي؟

هن سوچيو ان جو انيو ته رٽاير ماڻهن مان ئي ملندو ۽ رٽاير ماڻهو گهڻو ڪري صبح سويل باغن ۾ سئر تي گهمڻ نڪرندا آهن. بئي ڏينهن صبح سويل اُٿي هو به پبلڪ گارڊن ۾ ويو. جيڪو زمين تڪر باغ لاءِ سرڪار ڇڏيو هو ته ڏسي باغ سُڃ لڳو پيو آهي. وڻ سُڪا پيا آهن. باغ ۾ گند جا ڍير لڳا پيا آهن. ماڻهو ته ڪو هو ڪونه بہ تي ڪتا اُٿي آرام ڪري رهيا هئا. وڌي اڳيان ويو ته ڏسي پُل تي اَٺ، ڏهه پيرسن وينا پاڻ ۾ ڪچهڙيون ڪن.

رام رام ڪرڻ کان پوءِ هن پڇين سائين مونکي هاڻ چا ڪرڻ کپي؟ جئين منهنجو وقت سنو پاس ٿئي!

پهرئين چيو، ’پري چو تو وچين؟ يار تو کي بہ پوتا پوتيون هوندا اُنهن کي پڙهاءِ، آڪاٿيون بڌاءِ ۽ شام جو باغ ۾ گهمائڻ وچين ته تنهنجو وقت چتڪين ۾ نڪري ويندو. پهرين آهن گهر جا ناڪر انهن جي شيوا ڪر ته توکي بڌاپي ۾ ميوا ملندا.‘

بئي چيو-مونکي ته پڙهڻ جو شونق آهي. روز سچي اخبار چتي وري ڪتابن کي ڪترندو آهيان. ڪتابن کان سنو اسان جو بيو ڪو دوست ڪونهي. انهن ۾ گيان

ڪم ڪري سماج ۽ ديش جي بہ شيوا ڪرڻي آهي. اهو سوچي هو ڪا اهڙي يوجنا ٺاهڻ لڳو جيڪا ڪارگر هجي.

سوچڻ تي هن کي چوٿين بزرگ جي رٽ ڪجھ دل ۽ دماغ تي اثر ڪرڻ لڳي. هن سوچيو پبلڪ گارڊن کي سچي معنيٰ ۾ گارڊن ٺاهيان تڏهن ئي ڪم سالڊ ٿيندو، گهر ۾ تہ هر ڪو پيو باغ لڳائي. گهر جا ڪم تہ سڀ ڪو پيو ڪري. ڪري جي ڪو بين لاءِ. ٽوپڻداس اها يوجنا ڪالونيءَ جي ميمبرن اڳيان رکي.

ڪالونيءَ ۾ باغ لاءِ زمين آهي پر ان ۾ گند لڳو پيو آهي. ٻڍڙن کي وهڻ لاءِ ڇپر نصيب ڪونهين، ٻارڙا تازي هوا ۽ گلن جي نظارن کان وانجهيل آهن. مائر ۽ پينر صبح شام بہ پير ڪٽي سئر لاءِ نڪرڻ جي ڪوشش نہ ٿيون ڪن جنهن ڪري انهن جي تندرستي بگڙجندي ٿي وڃي ۽ گوڏن جون تڪليفون بہ هر ڪنهن جي سرير کي نقصان پهچائي رهيون آهن.

جيڪر باغ هجي تہ هر ڪو ان جو نظارو ڪرڻ اچي ۽ صحت بہ ٺاهي.

اهي ويچار سڀني کي سٺا لڳا پر سڀني ان ڪم کي ناممڪن سمجهي ٽوپڻداس کي نڪمٽو چئي چلتو ڪيو.

ڪجھ چندو ڪري مالهي رکڻ ۽ صفائي ڪرائڻ لاءِ ڪوشش ڪيائين تہ ڪنهن چندو ڏيڻ بہ قبول نہ ڪيو.

وقت تہ ڪنهن وٽ هئو ئي ڪونہ. ڪير ڪري

ٻنهين هفتن سان ٻنهين ٻارن جي آڱرين کي پڪڙي روز ٻارن کي بس ۾ ويهاري ايندو هو ۽ ڏرنتيءَ جو وٽي به ايندو هو. گهر وارن جو به ٽينشن ختم ٿيو ۽ ٻار اچڻ وڃڻ ۾ ليٽ به نه ٿي وڃن.

ڏينهن تتي ٽوپڻداس ٻارن جا ٿلها ٿيلها کڻي ايندو هو جو ٻارن جو ٿڪل منهن ڏسي هن کي ترس ايندو هو. گهر اچي ڪتاب ٽائينڪا رکندو، ٻارن جي اسڪول ڊريس مٽارائيندو، بوٽ ۽ جوراب لهرائي ٽائينڪا رکندو ۽ روٽي کارائي پاڻ وٽ سمهاريندو هو.

پر ٻار ڪٿي ٿا هن کي سمهڻ ڏين؟ بابا آکاڻي ٻڌائي چئي سر کائي ويندا هئا.

ٽوپڻداس کي انهنجي لاءِ ٻاراڻين آکاڻين کي پڙهڻو پوندو هو ۽ روز نئين آکاڻي انهن کي ٻڌائي خوش ڪندو هو. ٻار بابا جي رٽايرمينٽ سان خوش هئا ۽ گهر واري ته هوند ٻارن جي ڪٿ کان ڇٽي پيئي هئي.

شام جو ٻارن کي وٺي باغ ۾ سئر ڪرائي ايندو هو گڏ سندس به سئر ٿي ويندو هو. رات جو ڪلاڪ به ٻارن کي هوم ورڪ ڪرائي ۽ سبق ياد ڪرائيندو هو. ٽيوٽر جي به موڪل ڪري ڇڏي جنهن سان ٽيوشن جا پئسا به بچي پيا. سڀ گهر وارا بابا کان خوش هئا.

ڪجھ ڏينهن ٽوپڻداس پوٽن پوٽين ۾ رميو رهيو، پر هن سوچيو ته هيءُ ته پارٽ ٽائيم آهي مونکي ڪو سالم

هڪ شاعر شاعريءَ ۾ لکيو هو تہ ناسمجهيءَ سبب هن پئسن
کي پوري ان جو وڻ پوکڻ جي ڪوشش ڪئي جئين جهٽ
روپيا پٽي سگهان پر وڻ نہ اُپريو. پوءِ شاعر سيم جي قرين
جا ٻج پوکيا ۽ انهن جي ٻارڙن وانگر سنڀال ڪئي تہ هڪ
ٻج مان ايتريون قريون نڪتيون جو ڳڻ متن مائٽن ۾ تہ
ورهايون پر اوڙي پاڙي ۾ بہ ورهايون تہ بہ ڪٿيون ئي ڪونہ،
تڏهن هن سوچيو اسان جي ڌرتي واقعي اسان جي ماتا
آهي، جيڪا اُن، ڦل، ڀاڄيون ڏيئي اسان جو پالڻ پوشڻ تي
ڪري. اسين هڪ ٻج پوکيون تہ هوءَ هزارين ٻج تي ڏئي.

مهينن جي محنت ڪان پوءِ ٽوپڻداس جي محنت
ساب پئي. چبر جي ساوڪ باغ ۾ جڻ سائي پلش جي چادر
وڇائي باغ کي سينگاري ڇڏيو هو. رنگ برنگي ٻوٽا باغ ۾
چار چاند لڳائي رهيا هئا.

سُنو ڏينهن ڏسي ٽوپڻداس ڪالونيءَ جي ماڻهن کي
نينڊ ڏني ۽ باغ جو مهورت سيٺ موتيرام ڪان گيٽ تي
ربين ڪٽائي ڪرايو ويو. سيٺ سيني لاءِ ناشتي جو بہ
بندوبست ڪئو هو.

هاڻي تہ صبح شام بزرگ لُڪڻ ڪٽي باغ ۾ ئي سئر
ڪرڻ لاءِ ايندا هئا، چبر تي گهمندا، ۽ ٽڪجڻ تي ويهي
ڪچهڙيون ڪندا هئا.

مائر ۽ پينر بہ ٻارن کي وٺي اچي گهمائڻ لڳيون
اتي ٻارن لاءِ پينگهن ۾ لُڏڻ ۽ گسڪڻ جو مزو ئي هاڻ

ايڏي مٺاڻپ ڇو؟
پر ٽوپڻداس نراس نہ ٿيو. باغ جي ڪُنڊ وارو بنگلو سيٺ موتيرام جو هو. جڏهن ٽوپڻداس هن سان ڳالهہ ڪئي تہ موتيرام تمام خوش ٿيو. هن تہ سائي باغ جي ڪلپنا ڪري اکيون ڪٽي ڇڏيون. باغ جي مڇرن ۽ بانس ڪري هو اڳ ئي پريشان هو. خوش ٿي چيائين، 'سائين ٽوپڻداس، ڀڳوان توهان کي ڏينهن ڏئي. مان توهان کي ان رٽ ۾ پوري مدد ڪندس پر پائي اسين آهيون واپاري ماڻهو. سو وقت نہ ڏيئي سگهنداسين. باقي توهان اسان جي کوهہ مان پاڻي ڪٽي پائيپ سان باغ کي ڏيئي ٿا سگهو. منهنجو مالهي ۽ چونڪيدار ڏينهن جو توهان جي مدد ۾ توهان کي سپرد ٿو ڪيان.'
برسات جو موسم ايندي ئي ڪم چالو ڪيو ويو. باغ جي صفائي ڪرائي ويئي. ٽوپڻداس خود ڪوڏر ڪٽي مٿال ٻڌيو تہ اتي جيڪي ٻار ڪرڪيٽ راند پيا ڪن سي بہ ان جو سات ڏيڻ لڳا ۽ چوڪيدار روز باغ جي چوڪيداري ڪندو هو. مالهيءَ ڇبر هٽي پاسن کان ڪياريون ٺاهي گلن جا ٻوٽا هنيا، مهني ٻن ۾ باغ، باغ لڳڻ لڳو.
ٽوپڻداس روز ٻوٽن کي وڌندو ڏسي اهڙو گد گد ٿي ويندو هو جيئن ماءُ پيءُ ٻارن کي وڌندو ڏسي خوشيءَ ۾ نہ ماپندا آهن.
ٽوپڻداس کي ياد آيو تہ هن ننڍپڻ ۾ پڙهيو هو ت

هن جي سچي ڪتنب جو مستڪ فخر سان اونچو ٿي ويو هو. انهن کي بابا جي رٽايرمينٽ جو سچو مطلب سمجهہ ۾ اچي ويو هو. ٽوپڻداس اها ڪهاوت سچ ڪري ڏيکاري هئي تہ ”همٿي مردان مددي خدا.“ ٽوپڻداس کي جيون سارٿڪ لڳڻ لڳو هن کي لڳو اڄ هن جو وجود آهي.

جڏهن سنمان مهل ٽوپڻداس کي بہ اخر چوڻ لاءِ اسٽيج تي گهرايو ويو تہ هن چيو، ”قدرت اسان جي سچي ساٿي آهي ۽ ان مان فائدو ڪڍڻ اسان جي ئي هٿ ۾ آهي. اسان کي هيءَ ڌرتي اڻ ميو دان ٿي ڏئي جنهن لاءِ اسان کي محنت ڪرڻي پوندي.

’مون ڪالونيءَ وارن کي ڌرتيءَ جي سرهاڻ کان واقف ڪرايو ۽ اهو بہ ڏيکاريو تہ ناممڪن کي ممڪن ڪرڻ ۾ ئي جيون جي سُرهاڻ موجود آهي.

مان سڀني پاڙن ۽ ڀينرن کي عرض ڪندس تہ هو ڌرتيءَ کي سينگاري پنهنجي جيون جي سُرهاڻ ڦهلائين جس ڪمائين ۽ انساني جامي ۾ اچي مانڪ ديهيءَ کي سڦلو بڻائين جنهن جو نالو روشن ڪري مهاپرشن جي قطار ۾ بهڻ جي شڪتي پئدا ڪن. هر انسان جي زندگي-

شل زندگي انسان جي گلستان ٿي پوي.
هر انسان گلستان جو نگهبان ٿي پوي.

مٿيون شعر سڀني جي تاڙين جي گڙ گڙاهٽ ۾ دٻجي ويو. پر سڀني زندگيءَ جو راز سلي ورتو هو.

ڪيو هو.
سڄي ڪالونيءَ جي ماڻهن ڏندن هيٺ آڱر ڪٽي رکي. عجب ڪيو ته ڪئين نه ناممڪن کي ممڪن بڻايو ويو هو. جن ماڻهن وقت نه هئڻ ۽ چندو نه ڏيڻ جي مجبوري ڏيکاري هئي ۽ هن نيڪ ڪم ۾ ساٿ نه ڏنو هو سي لڄي ٿي رهيا هئا ڇو جو اهي به باغ ۾ گهمڻ کان پاڻ کي نه روڪي سگهندا هئا.
سڀني ڪالونيءَ جي ماڻهن جي زبان تي ٽوپڻداس جو نالو فخر سان ورتو پئي ويو. سڀڪو ٽوپڻداس کي واڌايون پيو ڏئي.
ڪالونيءَ جي سمتيءَ ٽوپڻداس جو سنمان ڪرڻ لاءِ باغ ۾ فنڪشن رکيو جنهن ۾ ڪليڪٽر ۽ پارشدن کي به گهرايو ويو. ٽوپڻداس کي شال پارائي ۽ ناريل ڏيئي هن جو سنمان ڪيو ويو.
ٽوپڻداس کي اُميد نه هئي ته ڪو هن ريت هن جي ساک وڌندي. ڪليڪٽر پردوشڻ هٽائڻ ۽ پرياورڻ کي شذ رکڻ جي ساراه ڪندي ٽوپڻداس کي ٻين ڪالونين ۾ به اهڙين ڪوشش سان شهر ۾ ساوڪ وڌائڻ تي زور ڏنو ۽ ان ڪم ۾ سرڪاري سهيوگ ڏيڻ جو اعلان ڪيو. ڪليڪٽر باغ لاءِ هڪ مالهي ۽ صفائي ڪرمي سرڪاري خرچ تي مقرر ڪيو.
سنمان ملندي ٽوپڻداس ته ڪپڙن ۾ نه پيو ماپي پ

تہ نظر ترکي اچي هلوائيءَ جي ڪم تي پئي. پاپي جنهن ڦرتيءَ سان آئي هئي هلي وئي پر مونکي منهنجي ڊيوٽي ڏانهن سجاڳ ڪري ويئي.

پلا پائنٽيءَ جي شادي ۾ مونکي بہ تہ ڪا ذميواري نڀائڻ کپي يا نہ؟ منهنجي پاجائي ڪم ڪرڻ ۾ خود تہ شاطر آهي ئي پر ٻين کان ڪم وٺڻ ۾ ان کان بہ وڏيڪ استاد آهي. هن کي خبر آهي تہ ڪنهن کان ڪهڙو ڪم بخوبي وٺي ٿو سگهجي. ان ڪري هن ڪمن جو ورهاڱو ڪري پاڻ کي تہ بالم بڻائي ڇڏيو ۽ ٻئي جي ڳلي ۾ نوڙي وجهي باندر وانگر نچائڻ جو پارٽ عدا ڪيو.

اسين بہ خوش تہ وشواس رکي پاپي اسان کي ذميواري تہ ڏني. هوءَ بہ خوش تہ هن جو بار بہ هلڪو ٿيو ۽ ڪم بہ سهڻو ٿي ويو.

هلوائي تہ مٺائي ٺاهڻ ۾ مشغول آهي. ڪجهہ زنانيون روٽي ٺاهڻ ۾ مشغول آهن. اڄ ڪلهہ زالون شادين ۽ پارٽين ۾ روٽيون ٺاهڻ ۾ اهڙيون تہ استاد ٿي ويون آهن جو هلواين جي تہ هٿن ڇُٽي ڪري ڇڏي آهي. پلا هلواين کان سستيون ۽ ڪم ۾ بہ ڦرتي تہ پوءِ اهي ئي ڇو نہ ڪم ڪن. اسان کي ٿيو انهن کائڻ سان مطلب، وڻ ڳڻڻ سان ڪهڙو ڪم؟

ها تہ انهن زنانين ۾ ٽي چار زالون ڪم ڪرڻ ۾ مشغول هيون انهن مان هڪ زناني تي ئي هر هر منهنجي نظر جو فوڪس پيو فٽ ٿئي ۽ ڪٿي بہ ٻئي هنڌ نظر ڪُڇي

امڙ جو عڪس

شاديءَ جي هن گهماگهميءَ ۾ چٽ لپائڻ جا
گهڻائي نظارا هئا جيئن تہ ننڍڙن ٻارن جو رنگبرنگي
پوشاڪن ۾ ڪِلڪاريون هڻي هيڏانهن هوڏانهن ڊوڙندي
هڪ ٻئي کي ڇيڙي ۽ ڊوري وڃي ماءُ جي گود ۾ لڪڻ.

ٻئي پاسي وري جوانيءَ جو جلوو ڏيکاريندي ماڊرن
پوشاڪن ۾ سجيل ٻُوا نائڪائون ميڪ اپ ۾ هڪ ٻئي کان
بازي ماريندي، روپ چٽاڀيٽيءَ جي موڊ ۾ ساهيڙين سان
کل-کل ڪندي، اکيون ڇڪني پاسي مٽائيندي تکڻ تہ
هو گهڻن جو ڌيان پاڻ ڏانهن ڇڪڻ ۾ ڪامياب ٿي ٿئي
نائڪا جي روپ ۾ هوءَ کهڙي نمبرتي آهي ۽ اهو تاڙ
جي ڪوشش ڪندي ساهڙين سان نخرن سان ڳالهائيندي
هاءُ-ٻاءُ ڏيکارڻ جي ڪوشش جا نظارا...

ٽئين پاسي نايڪن جو جهڳٽ پنهنجي فلمي اند
سان وارن کي جهٽڪيندا. ايڪٽرن جي نقل ڪندي پ
ڏانهن نائڪائن جو ڌيان ڇڪائڻ جي ڪوشش جا نظارا

پر انهن سڀني نظارن کان ترڪي نظر اچي
هڪ هنڌ لڳي. چوندا آهن تہ من جي ڪٽي ۽ نظر ج
تيزي تہ هوائي جهاز جي چال کان بہ زور آهي. انه
مٿان ڀلا ڪنهن جو زور ٿو هلي سگهي.

ايتري ۾ ڀاڄائيءَ اچي ڪن ۾ ڪجهه ڪسڦس ڪ

لڳائي وڌو. اڙي هي وري ڇا ڪيئہ؟ سنبوسو ۽ چٽڻي ڪڻندي هٿ ڪڍي چاچيءَ جي ساڙهيءَ سان اگهيئہ. چاچيءَ جو منهن ڏسڻ وٽان هو ۽ ويٺلن مٿن مائٽن ۾ ٺهڪڙو مچي ويو. چاچيءَ بہ پنهنجو غصو ڊڪڻ لاءِ هن کل کل ۾ شامل ٿي ويئي.

چانهن جو جهميلو لٿو تہ روٽيءَ جي تياريءَ لاءِ هدايت ڪرڻي پئي. ها تہ چانهن پيئندي وري منهنجون اکيون هن ڪم ڪندڙ زنانيءَ تي کُتيون. هينئر مون هن کي چتائي ڏٺو. هوءَ ڪافي عمر ڪائي چڙهي هئي. هن جا وار ڪچڙي ۽ منهن جي چمڙيءَ تي گهنج هن جي بدلايي جو راض سلي رهيا هئا. ٿلهي پوري رنگ جي فريم ۾ ٿلها شيشا هن جي جهڪي نور کي روشني ڏيئي رهيا هئا. اکين ۾ نااُميديءَ جو عقص ۽ نراسائيءَ جو راڄ، هن جي زندگيءَ جي بوجهہ نہ ڊوئي سگهڻ جي شڪايت ڪري رهيا هئا.

پر هوءَ ڪم ۾ ڦرت هئي. چانهن ڪان پهرين هوءَ ڀاڃيون وڍي رهي هئي ۽ هينئر هو چانهن جا باسڻ ملي تڏي پاٽيءَ ۾ ڌوئي رهي هئي. باسڻن جا ڍير ڏسندي ئي مون تہ منهن ڪٽي بئي پاسي ويرايو.

وري نظر نظارا ڏنيا. پاڻيو اڃ هيرو ٽيو پئي گهميو. ٻن ڏينهن ڪان پوءِ شادي اٽس خوشيءَ ۾ نہ پيو ماپي. خود ڊاڪٽر آهي ۽ زال بہ ڊاڪٽر ٿي مليس تہ پلا چو نہ خوش

ئي نہ پئي.

ايتري ۾ پائيتي ڊوربندي آئي، بئي (پڦي کي هوءَ بئي چوندي آهي) ’ممي چوي ٿي تہ چانهہ ۽ ناشتو تيار آهي يا نہ؟ ٽيبل تي لڳرايو، سڀ چانهن جو انتظار ڪري رهيا آهن.‘

مان هڪدم چوڪس ٿي ويس. هونئن تہ سڀ تيار هو بس ٿهڪيل پاٽي لاهي چانهن پتي وجهڻي هئي. ڦرتيءَ سان چانهن ناشتو ٽيبل تي لڳرايو تہ سڀ اچي ٽيبل وٽ جهڳٽ ٿيا.

ڪرسين تي ڪجھ بزرگ مرد ۽ زنانيون وينا هئا ۽ ننڊي ٿهيءَ وارا تہ وهڻ شان جي خلاف پيا سمجهن جو فيشن اڄ ڪلهہ بفو سسٽم جو آهي. وهڻ سان ڪپڙن جي ڪريز بہ خراب ٿيڻ جو ڊپ آهي.

مونکي اڄ اهو ڏسي عجب لڳو تہ چاچي اڄ وارن ۾ ڪجاب هٽائي ڪارا ڪرائي آئي هئي. شايد شاديءَ لا چشمو بہ نئون نهرايو هٽائين. فريم چم چم چمڪيس پئي اڄ تہ ڪير ڪونہ چوندو تہ هوءَ ڪو پنجن سالن جي آهي هونئن تہ چاچي ستر سالن کان گهٽ نہ لڳندي آهي. ٻيو سڀ مٽياٽيون پاڻ کي جوان ڏيکارڻ لاءِ نقلي ساڌنن استعمال ڪري آيون هيون جئين ٻڍاپي کي نڪاري سگهن پر هيءُ ڇا؟ چاچي جو پوتو پليت ڪٽي کائيندو اچي چاچ جي هنج ۾ وينو. ٻيلي، هن تہ ڏاڏي چئي چاچيءَ

و لڳي.

اکين ۾ ممتا پري، نينهن پري مايڙيءَ جي مورت
ري آئي. مايڙي ڪيڏو نه مٺو لفظ آهي. دنيا جي سڀني
عمتن کان وڏي نيامت امڙ ابو، اڻ ليو. هاڻي مونکي
منهنجي جنني، جنم دائري ،مايڙيءَ جي ياد ايتري قدر
اچي ڳهايل ڪيو جو مان پاڻ روڪي نه سگهيس، منهنجي
اکين مان لڙڪ ٽم ٽم ڪري وهڻ لڳا. مان من جي پياس
لاهڻ لاءِ يڪٽڪ بيڏڙيءَ کي ڏسڻ لڳيس، پر ڳوڙهن جي
ڪري اکين تي ڌنڌ هئڻ سبب هن جي صورت به ڌنڌلي
نظر اچڻ لڳي.

سوچيان پئي هيءَ امڙ، هن عمر ۾، هن بڍاپي ۾
جڏهن زندگيءَ جي شام ۾ هن کي آرام ڪرڻ گهرجي.
سڄي عمر وهي وهي سائي پنڻ جي ويلا ۾ هوءَ اهڙي
ٿڌي پاڻيءَ ۾ ويني باسڻ ڌوئي. مونکي ڏسندي ئي سيءُ
پيو پوي، پر هوءَ پنهنجي ڪم ۾ اهڙي ته مهم هئي جو
هن کي ته پنهنجي ڪم کان سواءِ ڪا سمڪ ئي نه هئي.
ڪم پوڄا آهي پوءِ هو کهڙو به هجي ننڍو چاهي وڏو بس
لڳن سان ڪجي اها سکيا ڪير هن کان سکي.

مونکي منهنجي عمر جيڪا هن شاديءَ جي موقعي
تي به نه اچي سگهي هئي تهي دل سان ياد اچڻ لڳي.

مون بيڏڙي امڙ کي سڏ ڪري چيو، 'امان توهان
هن عمر ۾ ايڏو ڪم پيا ڪيو ڇا توهان کي ٻار ڪونهي؟

تئي؟

هوڏانهن ڪير لاڏو پيو ڳائي-

نندڙي مليس ڪنوار لاڏو چو نہ مرڪي

سهڻي مليس ڪنوار لاڏو چو نہ مرڪي

هتان ڪان هُتي ۽ هُتان ڪان هتي ڦيرا پائي سيني سان ڪجھ ڳالهائي رهيو آهي. اڄ تہ هر ڪو هن سان ڳالهائڻ لاءِ آتو آهي، وجھہ پيو ڳولهي پر گهوٽ راجا جلد جند ڇڏائي پنهنجي متر منڊليءَ ۾ وڃي ٿو ساهہ پٽي.

ڪافي وقت انهن نظارُن ۾ نڪري ويو تہ وري اچي نظر ٻڍڙي امڙ تي پئي. هوءَ اڃان باسڻ ۾ رڌي پئي هئي. مهينو هو ڊسمبر جو پر هن کي جڻ سيءُ ئي نہ پئي پيو. شال بہ لاهي ڪناري رکي ڇڏي هئائين تہ متان ميري ٿي وڃي.

من ۾ اوندمانڊ تہ پلا هن ٻڍڙيءَ سان منهنجو ڪهڙو ناتو؟ هيڏو لڳاءُ ڇو ٿو پيو ٿئي؟ هيڏا نظارا ڇڏي نظر اتي اٽڪي ڇو ٿي؟

ڪجھ سمجھہ ۾ ئي نہ پيو اچي. سوچيان ئي پئي هن جي صورت ڪنهن جي صورت سان ميل ٿي کائي؟ پر ڪنهن جي؟ اهو ياد ئي نہ پيو اچي.

اڪيون بوٽي مٿو ڪنهيم ڪجھ ڌيان ڪرڻ سان هڪ صورت سامهون آئي. ياد چٽي ٿي آئي، اڙي اها صورت ته منهنجي امڙ، منهنجي جيجل، منهنجي جنني‌ءَ جو عقص

ساٽٽيون اچي پهتيون ۽ پنهنجي پنهنجي ڪم ڪي جنبي ويون.

مان تہ سڀ ڪم پلجي بس امڙ جي عقص ڪي ئي هن امڙ جي صورت ۾ پئي ڏسان. جيترو پئي ڏسان اوترو منهنجي امڙ جي صورت هن جي عقص ۾ هوڻ وڌيڪ پئي نظر اچي.

اها ئي سنهڙي ۽ ڏکهي ڪن ڪاني، هڏين جو پڃرو هيءَ بہ هئي پر هن ۾ اجان ڪم ڪرڻ جو جزبو ۽ سرير ۾ ڦرتي هئي.

بئي ڏينهن وري هن سان ڳالهائڻ ڪان پاڻ کي مان نہ روڪي سگهيس. سڌ ڪري ڳالهائڻ لڳس من ماءُ جي سڪ پوري ڪري سگهان.

پوءِ امڙ توهان جي ڇوڪري ڪيئن؟

امان منهنجي ڇوڪري لکن ۾ هڪ، جهڙي نجو سون. هوءَ تہ پڙهيل آهي ۽ نوڪري بہ ڪندي آهي. چوي بہ ٿي امان توهان مون وٽ هلي رهو. پر مان نياڻيءَ وٽ ڪئين وڃان؟ جيستائين هڏين ۾ طاقت آهي هلندس اڳيان بہ رکڻ وارو لڄ رکندو.

پلا ڇوڪرا ڇو ڪونہ پڙهيا؟

’نندي ئي پيءُ گذاري وين. پيءُ جي گذرڻ ڪان پوءِ ويا هٿن مان نڪرندا. نڪو پڙهيا نڪو ڪو هنر پرايائون. هاڻ مان ئي ڪم ڪيان ۽ گهر هلايان. هو اچي ٿهي ٿڪي

جيئند
هن يڪدم چيو، ’نہ امان ائين نہ چئہ
منهنجا بہ جوان پٽڙا آهن ۽ هڪ سڪيلڊي ڏيئڙي بہ آهي
ڇوڪري تہ شادي ڪري ساهرن ۾ سکي آهي پر ڇوڪر
سڌي پير تي ڪونهن.
ائين چوندي هن جي اکين ۾ پاڻي تري آيو. گ
گهگهڄي ويس ۽ اڳيان هوءَ ڪجهہ ڳالهائي نہ سگهي.
رات جو روٽي کارائي باسڻ صاف ڪري امڙ بي
ڪم ڪندڙ زالن سان پنهنجي گهر هلي وئي.
سڄي رات مونکي ننڊ نہ آئي. سوچيان پئي ڌ
قدرت جا ڪرشما منهنجي امڙ جا ٻئي پٽ سڌي پير
آهن ايشور جي ديا سان گهر ۾ ڪا ڪمي ڪونہ اٿن،
خوشحاليءَ سان ڀرپور آهي صرف امڙ جي تبيعت
ناساز ٿي رهي. هوءَ تہ هاڻي بستري سان چنبڙي پ
آهي. هڏين جو پڃرو رهجي وئي آهي. گهٽي اُٿ ويه
نہ ٿي ڪري سگهي. سرير ڪمزور، بيزار، بيمار ۽ لاچار
پيو اٿس. ڪنهن ڳالهہ ۾ من ئي نہ ٿو لڳيس. سچ آ
تندروستي هزار نعمت آهي.
مونکي لڳو تہ هن امڙ وانگر منهنجي امڙ اُٿي
سگهي ها نہ هن شاديءَ ۾ چار چنڊ لڳي وڃن هان. و
بزرگن کي ننڍڙن جي ول وڏندي ڏسي ڪيڏي نہ خ
ٿئي ٿي ان جو بيان لفظن ۾ ڪرڻ ناممڪن آهي.
ٻئي ڏينهن صبوح ساڍ ٻيڙي ۽ هن جون

هن کي سندس سوال جو جواب ملي ويو هو.

هن شال لپيٽي ۽ نراس قدمن سان ٻاهر هلي ويئي.
هميشهہ لاءِ.

اڄ سال گذري ويا آهن پر مان هن سان وري نہ گڏجي سگهي آهيان. من ڪندو آهي امڙ جي عقص سان هڪ دفعو تہ وري گڏجان. ذهن تان هن جي ياد وسري ئي نٿي. ذهن ۾ اڄ بہ سوال اندر ۾ ولوڙا مچائي رهيا آهن....

’امڙ ڇا اڄان تائين ڪم ڪري جوان پٽن جو پيٽ پاليندي هوندي؟‘

’ڇا اڄان هن ۾ ڪم ڪرڻ جي شڪتي رهي هوندي؟‘

امڙ ڪان پوءِ هن جا پٽ ڇا ڪندا؟

اهي سوال سوچي دل انهن جا جواب ڳولهڻ جي ناڪام ڪوشش ڪندي آهي. اندر ۾ سوالن جو طوفان ايڏي تباهي مچائيندو آهي جو ننڊ منهنجي اکين کان ڪوهہ پري ڀڄي ويندي آهي.

روئي تي وهن.
امڙ جي حالت تي پنهنجي اکين ۾ ڳوڙها اچي ويا.
هوءَ عجب ۾ پئجي ويئي پلا تون ڇو تي روئين؟
'امڙ مونکي تنهنجي بيبسيءَ تي روئڻ اچي ويو بيو
نہ توکي ڏسي منهنجي امڙ مونکي ياد اچي ويئي. هوءَ تہ
کٽ تي پئي آهي بلڪل شڪل شيپ تو جهڙي. تو ۾ مان
پنهنجي امڙ جو عڪس پئي ڏسان.
هنن منهنجا ڳوڙها اگهندي پيار سان چيو، 'نہ روءُ
مان بہ تنهنجي ماءُ جهڙي ئي آهيان.'
امڙ ايمان جو اهڙو وڏو مثال جو شاديءَ کان پوءِ
ڪيتريون شيون بچي پيون پر هن هڪ کي هٿ نہ لاتو
جيڪي مان هن کي هٿ سان ڏنو سو هن قبول ڪيو.
موڪلائڻ مهل مون چيو مانس، 'پلا امڙ منهنجي لائق
ڪا شيوا هجي تہ ٻڌايو.'
هن منهنجي منهن ڏانهن آسائتي اکين سان
نهاريندي چيو، 'منهنجي هڪ پٽ کي گود ڪٽندا؟
مان عجب ۾ پئجي ويس من ۾ چيم ڇوي تي پٽ
سڌي پير تي ڪونهين اهڙي ٻار کي گود ڪٽي چا مان امڙ
وانگر عمر ڀر روئيندي رهندس ڇا؟
هن جو سوال ئي منهنجي لاءِ وڏو مسئلو هو. مان هن
کي اکين کان پنهنجون اکيون چورائي ڌرتيءَ تي ڪٽي
ڪپايون.

موڙو اچي ويو آهي. پير ڪافي سڄي پيو اتس جنهن جي علاج لاءِ هن کي اسپتال ۾ پرتي ٿيڻو پيو آهي.

ملٽري اسپتال ۾ ڊاڪٽر ۽ نرسون ئي مريض جي اهڙي سنڀال ڪندا آهن جو پنهنجن جي ته هتي ضرورت ئي نه پوندي آهي. ها وقت به وقت راجيش جا ساٿي اچي هن سان گڏجي گپ شپ هڻي ويندا آهن.

شام جو وقت آهي. راجيش جو همدم دوست دليپ هن سان اڄ جي سڄي ڏينهن جي ڪاريه ڪرم جي جانڪاري ڏئي رهيو آهي. ايتري ۾ ليڊي ڊاڪٽر مٿان سينڊل جي ٺڪ ٺڪ ڪندي لهي ٿي. سيني مريضن جو ڌيان ڊاڪٽر تي وڃي ٿو کپي. ڊاڪٽر راجيش جي پلنگ ڏانهن وڌي ٿي. دليپ اٿي ڊاڪٽر کي وش ٿو ڪري ۽ راجيش سان ڊاڪٽر جي سڃاڻپ ٿو ڪرائي.

’راجيش هيءَ اٿئي ڊاڪٽر چندرا ۽ ڊاڪٽر هيءَ اٿو منهنجو لنگوٽيو يار ڪيپٽن راجيش.‘ ڊاڪٽر چندرا راجيش جي شڪل ته چتائي نهاري ٿي.

راجيش جا ڪارا-ڪارا گهنگهرالا وار، چمڪندڙ ڪاريون اکيون جن ۾ ايندڙ زندگيءَ جا سونهري سپنا سڄيل آهن، آشاوادي ۽ جيون سان پرپور. راجيش هڪ ناهوڪو نوجوان آهي. قداور جسم جو مالڪ. واقعي

ديش جي صدقي

مسوريءَ جي مال روڊ تي ويساڪين جي نڪ نڪ
ڪندي راجيش سان گڏ خوبصورت چندرا کي ڏسي
روڊ تي هلندڙ هر راهگير جي بي ميل جوڙيءَ تي پو
بنان نہ پئي رهي سگهي.

گهڻا من موجي تہ هن جوڙيءَ کي ڏسي ڪلي
هن شوخ حسينا تي رمارڪ پاس ڪري هن جي ڪلي
پيا اڏائين.

پر چندرا تہ هنن جي ڪل ۽ رمارڪ کان بيخ
راجيش سان هني مون ملهائڻ جو پورو مزو وٺي ره
هئي. هن کي ڪنهن جي رمارڪ پريشان ڪونہ ڪ
هن کي فخر هو پنهنجي راجيش تي جنهن ديش
صدقي پنهنجي ٽنگ جي قرباني ڏيئي پنهنج
ماترڀوميءَ جي قرض کي لاهي پنهنجو ٻات اوچو
هو.

چندرا پنين خيالن جي ينور ۾ ڦاسندي انه
گم ٿي وئي. هن کي راجيش جي پهرين ملاقات
اچي ماضيءَ جي منڙي چولين ۾ هچڪولا کائڻ لڳ

ملٽري اسپتال جي اسپيشل وارڊ ۾ ڪب
راجيش پلنگ تي ليٽيو پيو آهي. ٽريننگ پر
ايياس جي دوران راجيش کي مٿان ٽپ ڏيندي

ٽ نہ ڇڏيائين ۽ سال کان پوءِ وڃي اُن سان مليو.‘
راجيش، ’تڏهن مونکي لڳو تہ تنهنجي پيءُ
ڃي اکين ۾ مون سان گڏجڻ مهل ڳوڙها اچي ويا هئا
ايد انهن کي پٽ جي ياد اچي وئي هوندي.‘
بيئرو ڪافي کڻي آيو ۽ ٻئي پيئڻ لڳا.
ڳالهين ۾ ڪيڏي مهل رات اچي ٿي خبر ئي نہ
ين. جڏهن چندرا جو پيءُ شام جي سئر تان واپس
وٽيو تہ ٻنهين کي هوش آيو. راجيش هڪ دم اُٿي
ڙو ٿيو ۽ ڪرنل واپس هن کي وهاريندي ٻئري کي
اجيش جي روٽي بہ ناهڻ جو آرڊر ڏنو.
ملٽري وارا تمام ڪشادي دل ۽ ويچارن جا ٿيندا
آهن. جيون ۾ ايٽ، ڊرنڪ ۽ بي ميري جو اديش
کڻي هلندا آهن. پر انهن ۾ بہ انساني جزبا برپا
هوندا آهن. جن ۾ ڪٽنب لاءِ پيار، محبت سان گڏ
ماترڀوميءَ لاءِ مري مٽ ٿي وڃڻ جي تمنا جو جزبو
دل جي اندرينءَ تہ تائين پريل هوندو آهي.
چندرا ۽ راجيش جو پيار پروان چڙهيو. ٻنهين
عمر ڀر گڏ رهڻ جا واعدا ۽ اقرار ڪيا ۽ پوءِ راجيش
پنهنجي پوسٽنگ ڊيوٽيءَ تي هليو ويو.
ٻئي هڪ ٻئي جي خط جو بيسبريءَ سان انتظار
ڪندا هئا. پر چوندا آهن تہ ٻندي جي من ۾ هڪڙي
تہ صاحب جي من ۾ ٻي. قدرت اهڙي اچي ٻڌي جو

ڪندي هن کي ڳلي لڳايو. ان وقت هن جي اکين ۾
ڳوڙها تري آيا. اهو راجيش کان لڪل نہ هو. واسديو
جلد اتان هليو ويو ۽ چندرا کي سڏ ڪرائي هن جي لاءِ
ڪافيءَ جو بئريءَ کي آرڊر ڏيئي نڪري ويو.
چندرا ۽ راجيش پاڻ ۾ منيون منيون ڳالهيون
ڪرڻ لڳا. سامهون هڪ ناهوڪي نوجوان جي تسوير تي
تازن گلن جي مالها پاتل ڏسي راجيش پڇيو، 'چندرا
هيءَ تسوير ڪنهن جي آهي؟ چندرا ٻاو پري نظرن
سان تسوير ڏانهن نهاريندي چيو، 'راجيش هيءَ
منهنجي سڪيلڌي ڀاءُ جي تسيوير آهي هو بہ ملٽريءَ
۾ ڪيپٽن هو پر اڳين لڙائيءَ ۾ هو دشمن جو مقابلو
ڪندي شهيد ٿي ويو.'
ايترو چوندي چندرا روئڻ لڳي. ايتري قدر جو
اوچنگارون ڏيڻ لڳي. راجيش ٻهريون دفعو هن کي ٻاڪ
۾ ڀريندي چيو، 'آءِ ايم ساري، تو تہ مون سان اهڙي
ڪا ڳالھہ ئي ڪونہ ڪئي.'
چندرا کي ٻاٽي پياري هن اڳتي چيو، 'چندرا
تون پنهنجي ڪٽنب جي باري ۾ تہ ڪجھ ٻڌايو ئي
ڪونهين!'
چندرا چيو، 'اهڙو ڪو موقعو ئي ڪونہ آيو. اسين
گهر ۾ ٻئي ڀيءُ ڌيءُ ئي آهيون. ڀاءُ جي شهيد ٿيندي
ئي ممي بيمار رهڻ لڳي ۽ پٽ جي وڇوڙي ۾ و

هن کي ان ڊپ جي ساگر مان آٿت جي لهرن سهاري پار ڪرائي هوش ۾ آڻيندو هو. پر ڳهڻا ڏينهن؟

چندرا کنهن حال ۾ راجيش کي پلجڻ لاءِ تيار نہ هئي.

آخر چندرا ارادو ڪيو تہ هوءَ بہ سرحد تي وڃي زخمين جوانن جي شيوا ڪري پنهنجي من کي شانت ڪندي. تي تو سگهي هڪ ڏينهن راجيش بہ هن کي اتي ملي وڃي.

چندرا جي پيءُ کي بہ اهو سمجهائڻ سنو لڳو پر اولاد جي جريءَ هن کي موهہ جي زنجير ۾ جڪڙي وڌو چيائين، 'پٽ اڪيلي ڏيءُ انهين کي بہ موڪلي ڇڏيان تہ مان اڪيلو ڪنهن جي سهاري جيئندس؟

بئي هڪ بئي سان گڏجي روئڻ لڳا. پر پوءِ فوجي فرض ڪٿيو ۽ چندرا کي سرحد تي وڃڻ جي اجازت ملي. سرحد تي تہ ڊاڪٽر جي سخت ضرورت هئي، جلد ئي چندرا جي وڃڻ جو بندوبست ٿي ويو.

چندرا هر زخمي فوجيءَ جي شيوا لڳن سان ڪندي هئي. چوندا آهن جتي چاهہ اتي راهہ.

راجيش کي ٽنگ ۾ گولي لڳي هئي پر دشمن هن کي مئل سمجهي ڇڏي هليا ويا. گولي ڪافي وقت نہ نڪرڻ سبب ڪافي رت وهي ويو هوس ۽ زخم بہ گهرو ٿي ويس. جيئن ئي راجيش اسپتال ۾ پهتو چندرا هن جي شيوا ۾ ڏينهن رات هڪ ڪري ڇڏيو پر ڪوشش

دشمن پارت تي اچي ڪاهہ ڪئي ۽ راجيش کي ديش
جي رڪشا واسطي سرحد تي موڪليو ويو.
هاڻي تہ چندرا جو من ويڳاڻو رهڻ لڳو. ايشو
کي ٻاڏائيندي هئي تہ راجيش سک سان واپس موٽي
ٻئي سونهري سنسار ۾ نئين جيون جيّ شروعات ڪن.
پر هڪ ڏينهن تي ويءَ تي خبر پئي تہ ڪيپٽ
راجيش سرحد تي دشمن جو تمام همٿ سان مقاب
ڪندي هن کي سيما تان ڪڍڙي پنيان پير ڪري پج
لاءِ مجبور ڪيو. اڪيلي راجيش دشمن جي ڏهن سپاهي
کي ڌرتيءَ تي ليٽائي ڇڏيو. پر ان ڪان پوءِ راجيش لاپ
آهي ۽ هن جو ڪوبہ سماچار ڪونهين.
ايترو ٻڌندي چندرا کي تہ هوش ئي نہ رهي
هوءَ سوچڻ لڳي ضرور راجيش دشمن جي هٿ چڙه
ويو آهي. هن کي خراب خيال ۽ سپنا اچي ڏڪا
ڇڏيندا هئا. سپني ۾ ڪڏهن هوءَ ڏسندي هئي
راجيش کي زنجيرن ۾ جڪڙي سپاهي بيدرديءَ س
گيلهي پيا وجن. ڪڏهن ڏسندي راجيش کي گو
لڳي آهي. هو زخمي حالت ۾ بکيو پياسو ريگستان
بيابان ۾ اڪيلو پيو آهي. ڪڏهن ڏسندي راجي
کي دشمن ماري ڇڏيو آهي ۽ اڪثر هوءَ ٻجي نند
جاڳي ويندي هئي. پگهر هن جي پيشانيءَ تان
ڪري وهڻ لڳندو هو ۽ اهڙي وقت هن جو پيءُ ئ

گهر وٺي آئي ۽ پوءِ ويساکين جي سهاري راجيش کي هلايو ويو.

ڪجهه وقت کان پوءِ دشمن پويان پير ڪري ڀڄندا نظر آيا.

٢٦ جنوري ءَ تي راجيش کي ماترڀوميءَ جي رکشا ڪندي جان جوکم ۾ وجهي بهادري ڏيکارڻ تي 'وير چڪر' ملڻ جي گهوشڻا ٿي.

چندرا راجيش کي وهيل چيئر تي وٺي راشٽرپتيءَ کان 'وير چڪر' ڏيارڻ مهل ايترو ته خوش هئي جيتري ڪڏهن نه ٿي هئي. هن جو ڳاٽ فخر سان اوچو پئي ٿيو. پريان لائوڊ اسپيڪر تي ويرتا جو هيءَ شعر ڳانو پيو وڃي-

ڀارت منهنجو ديش مهان

بلند آ ان جو جڳ ۾ استان

وير سپوتن جو جت واسو

سدا رکون شل هن جو ڌيان

ڀارت منهنجو ديش مهان

ڪندي به هوءَ راجيش جي ٽنگ کي ڪٽائڻ کان نه
بچائي سگهي جو ٽنگ ۾ زهر ڦهلجي ويو هو.
ٽنگ ڪٽجڻ کان پوءِ راجيش نيڪ ٽيڻ لڳو پر
هاڻي اپاهج ٿيڻ ڪري هو چندرا کان پري رهڻ جي
ڪوشش ڪرڻ لڳو. هڪ ڏينهن چندرا روئيندي چيس،
’راجيش اڄ ڪلهه تون مونکان خفا ٿو رهين سو ڇو؟
راجيش جواب ڏنس، ’چندرا هاڻي مان اپاهج
آهيان. پيار ڪرڻ ۽ زندگي گذارڻ بئي الڳ الڳ
ڳالهيون آهن. تنهنجي وڏي زندگي پئي آهي هاڻي صرف
ياوڪنا سان ڪم نه هلندو. اسان کي حقيقي سچائيءَ جو
مقابلو ڪرڻو آهي. تون ڪنهن سٺي نوجوان سان شادي
ڪري سکي جيون گذار، منهنجي سچي خوشي ان ۾ ئي
آهي ۽ مان توکي اها نيڪ صلاح ٿو ڏيان.‘
ايترو اپديش ٻڌي چندرا زار-زار روئڻ لڳي
چيائين، ’هندو استري جنهن سان زندگيءَ ۾ پيار
ڪندي آهي، شادي به انهيءَ سان ئي ڪندي آهي
تون ئي منهنجو پهريون ۽ آخري پيار آهين. شادي ته م
تو سان ئي ڪندس نه ته ڪنواري رهندس. جيڪر ا
حادثو شاديءَ کان پوءِ ٿئي ها ته مان ڇا ڪيان هان؟‘
چندرا جا پختا ويچار ڏسي راجيش ۽ چندرا
پيءُ کي هار مجٽي پئي.
چندرا راجيش کي نيڪ ٿيندي ئي پنهنج

رواج آهي.

اڄ ببوءَ جي ڇٽي آهي، ڇهين ڏينهن ڇٽي ٿيندي آهي، پنڊت کي گهرايو ويو هو، جنهن ڇٽي ناهي ببوءَ جي مٿن ڪان رکي ۽ گڏ قلم بہ. پوءِ پنڊت ڪجھ منتر اچارڻ ڪيا ان وقت امان ٻڙ جي مٽي ماني ڪائيندي وئي ۽ پنڊت ببوءَ جو نالو ببوءَ جي ڪن ۾ ٻڌايو. ببوءَ تہ نالو الاءِ ٻڌو يا نہ پر سڀني پاسي واڌايون وري ويون.

سڀني چيو مهراج نالو ماڊرن رکجو متان پراڻي زماني جو رکو تہ پوءِ پيو عمر ڀر توهان کي ياد ڪري.

مهراج بہ هو ماڊرن چيائين توهان جي مرضي جيڪو رکيوس 'پ' تي رکجوس. سڀني گهڻائي نالا ٻڌايا آخر 'پريم' نالو سڀني کي وڻيو ببو هاڻي 'پريم' هو.

بابا پڇڻ لڳا، 'مهراج هن جو ڀاڳ تہ سنو آهي؟'

مهراج، 'سائين هيءَ تہ راڄ ڪندو. موٽرن ۾ گهمندو. بنگلن جو مالڪ ٿيندو. مزا ماڻيندو. بابا خوش ٿي گهڻي ڏڪڻا مهاراج کي ڏني. مهراج بہ خوش ٿي روانو ٿي ويو.

پوءِ هليو روٽيءَ جو دور شروع ٿيو. ڪافي طعام نهرايا ويا هئا ۽ مناين جي بہ ڀرمار هئي.

پريم لاڏ ڪوڏ ۾ پلجندو هو. هن جي کير ۽ ننڊ جو پورو ڌيان رکيو ويندو هو. جڏهن مالش ڪري سمهاريو ويندو هوس تہ ان ڪمري ۾ ڪنهن کي اچڻ نہ ڏنو ويندو هو جيئن هو ڪچي ننڊ مان جاڳي نہ پوي ۽ پوءِ روئي نہ. امان

ممتا جي مينھ

واڌايون هجنو سيٺ ليکرام - پنھنجون واڌايون
چوندي چوندي بابا جو منھن ئي نہ پيو ٿڪجي. سوني
جي آڱر پڪڙي بابا ڪالونيءَ مان جتان پيا نڪرن واڌايون
پيون ورائجن. پر سوني ننڍڙي ٻار ڇا سمجهي تہ ڇاجو
واڌايون! پر بابا جي خوشي ڏسي لڳي پيو تہ ضرور ڪا وڏي
خوشيءَ جي ڳالهہ آهي.

پوءِ ٽن ڏينھن کان پوءِ جڏهن امان ڳُڏي جهڙي
ننڍي ببوءَ کي هنج ۾ کڻي آئي تہ چيائين هي اٿئي
تنھنجو ننڍڙو ڀاءُ. تڏهن سمجهہ پئي تہ ڀاءُ جي خوشي
۾ واڌايون پيون ورن.

ببوءَ جو گول گول منھن، ننڍيون ڪاريون اکيون
سھڻيون آڱريون هڪ اڏيت عجب جي تاصير هئي.

ڇهين ڏينھن گهر جي حال کي رنگبرنگي فطيلو
ڦوڪڻن سان سجايو ويو هو. روشنيءَ جو بہ خاصو بندوبس
ڪيو ويو هو. امان بابا جي خوشيءَ جو تہ ڪو پار ئي نہ
ببوءَ کي گلابي ڪريف جي ريشمي فراڪ پاتي ويئي هئي
امان بہ گلابي رنگ جو ڪڙتو ۽ پتلون پاتي هئي. م
گلابي پوتي پائي منھن ٿورو ڍڪيو ڇڻ نئين نويلي ڪ
پئي لڳي. جو گهر ۾ وڏا بابا ۽ گهڻئين مٽ مائٽ آيا
سنڌين ۾ خوشيءَ جي موقعي تي گلابي ڪپڙا پائڻ د

امان جي خوشيءَ جو پارو نہ هو. ننڍي هوندي تہ اسان کي سمک ئي ڪونہ پئي تہ پريم تي ئي ڇو ايڏي ممتا لٽائي ويندي هئي؟ پر وڏي ٿيڻ کان پوءِ ئي اسان کي اهو راض سمجهہ ۾ آيو تہ ٻن ڌيئرن کان پوءِ پٽ ٿيو هو جنهن جو لاڏ وڌيڪ هو. ٻن ڌيئرن جي لاڳيتو ٿيڻ تي ڏاڏيءَ تہ روئي ڪٽي ڪن ڪيا هئا. امان کي اٺندي وهندي طعانا ڏيئي هن جو اندر ساڙي ڇڏيو هئائين. امان هيسجي ويئي هئي. پر پپوءَ جي ڄمندي ئي امان جي جڻ لاٽري لڳي وئي. هوءَ ڏاڏيءَ جي نظر ۾ ئي نہ پر بابا ۽ سماج جي نظر ۾ بہ چڙهي ويئي هئي. گهر جو وارس، ڪُل جو ديپڪ ۽ چٽ جو چراغ هو پپو. امان جي اکين جو تارو. اسان ٻنهي ڀينرن بہ ممتا سان هن کي پاليو. چوندا آهن وڏيون ڀينرون بہ ماءُ جو روپ ٿينديون آهن.

بابا ڇوڪرين کي گهڻو پاڙهڻ جي خلاف هئا. بس چوندا هئا ڇوڪرين کي تہ مان ايترو ئي پڙهائيندس جو اؤکيءَ ويل پنهنجي پيرن تي بيهي سگهن. پر پريم کي تہ مان قرض وٺي بہ پڙهائيندس جيتور هو پڙهڻ چاهي.

ٿيو ابتو. پريم کي پڙهڻ ۾ چاهہ هو ڪونہ. پر سونو ۽ وڏي ساوتريءَ کي پڙهڻ جو اهڙو جنون هو جو ٻئي لڪي لڪي پڙهنديون هيون ۽ اوچ شڪشا وٺي وڏن عهدن تي نوڪريءَ تي بہ لڳيون. پريم انجنيئرنگ ۾ ايڊميشن ورتو. پئسي جي ٻوتي تي ڊگري حاصل ڪرڻ اچ ڪلهہ جو فيشن

اشارن سان ڳالهائيندي هئي ۽ چپن تي آڱر رکي اسان کي چپ رهڻ جي حدايت ڪندي هئي.

مالش ڪرڻ مهل نڪ چنهنبارو ڪرڻ لاءِ هن کي ايزائُہ ايندو هو ۽ هو ڏاڍو روئيندو هو پر امان جو چوڻ هو تہ نڪ منو تي ويس تہ وڏو تي هو چوندو هيءَ پڪوڙي جهڙو نڪ ماءُ پيءُ جي نشاني آهي. روئڻ تي امان چوندي تہ روئڻ ٻارن لاءِ ڪسرت آهي. ان سان ڦڦڙ مضبوط ٿيندا. پوءِ پپوءَ کي مني تيل سان سرير جي مالش ڪري سنان ڪرائيندي هئي. سنان کان پوءِ سرمو پائيندي هوس ۽ بدڙيءَ وانگر ٻنڌڻ ۾ ٻڌي کير پياري پوءِ لولي ڳائيندي هئي-

منهنجي ٻارڙي کي لوڏيو مان پاڻي ڀرڻ تي وڃان منهنجي پراڻ کي لوڏيو مان پاڻي ڀرڻ تي وڃان

پريم ڪافي ڪلاڪ آرام سان سمهيو پيو هوندو هو تہ امان کي چنتا ٿيندي هئي هن جو ڳلو سڪي ويندو ان ڪري ڦوديني جون ٽڪيون ۽ نن‍ڍا ڦوٽا ڪٽي چاٽي تمام سنهڙو چاٽو تيار ڪندي هئي ۽ وقت بہ وقت هن کي چٽائيندي هئي. ان وقت پپو نن‍ڍڙن چپن کي چوري چاٽو چٽيندو هو تہ اسان کي ڏسي مزو ايندو هو.

اسان مان ڪير ٻار پريم وٽ پهچندو هو تہ امان اسان کي پري ڪري ڇڏيندي هئي چوندي، ’پري ٿيو پري ياءُ کي ايزاءُ اچي ٿيندو.‘

پريم سان ٽريننگ پيريڊ ۾ گڏ رهيل ممتا تي هو
ل لٽائي وينو. هو پنهنجي ئي پيار جي جهولن ۾ جهولڻ
ڻو. ممتا کي ڪڏهن پارڪ ته ڪڏهن پڪچر، ڪڏهن
وٽل ته ڪڏهن ڪيفي ۾ گهمائڻ ڪانِ ئي هن کي فرست
ه هئي. هو پلا پيئرن جو ڏيان ڪري سو ڪري ڪڏهن؟
ها ٻالهه گهڻا ڏينهن لڪي نه سگهي. جڏهن امان کي خبر
ئي ته هن کي سمڪ پئي.
امان پريم کي چيو، 'پٽ پهرين نياڻين جو ڪارج
ئي ته پوءِ تون به شادي ڪج. وڏيون پينرون وينيون هونديون
ه پوءِ ويهجي ويندون. ڇوڪرن جي شاديءَ ۾ ڪو سنڪٽ
ڪونهي.
پر پريم بيڪار جي پچڙن ۾ پوي ڇو؟
امان ته چاهيو ٿي ته هوءَ پنهنجي پسند جي نونهن
وني جيڪا خانداني هجي ۽ گڏيل ڪٽنب ۾ رهي سگهي.
ر پريم ته روز اچي هشر مچائڻ شروع ڪيا.
امان به لاچار ٿي چيس، 'سوچي سمجهي قدم وڌاءِ.
ايئن نه ٿئي ته گهر جهلائو ڇوڪري نه وٺي اچين ته پوءِ
پڇتائڻو پوي.
پريم نڪ جواب ڏنس، 'امان تون ته انهين حساب
سان منهنجي لاءِ ڪا به ڇوڪري ڪونه ڳولهي سگهندينءَ.
ڪڏهن چئين هن جو خاندان نيڪ نه آهي. ڪڏهن چئين
هيءَ ٿُلهي جهڙي مينهن، ڪنهن جو نڪ پڪوڙو ته ڪنهن

تي ويو آهي. پڙهڻ ۾ ڌيان گهٽ ۽ گهمڻ مستيءَ ۾ وڌيڪ هوس.

هر مهني پريم جي پڙهڻ جي ڳري رقم موڪلي ويندي هئي. جنهن سان بجت بگڙي ويو. بابا ته نياڻين کان هڪ پئسو به ڪونه وٺندا هئا. خرچ جي چنتا ۾ هڪ ڏينهن بابا کي اهڙو دل جو دورو پيو جو بابا اسپتال ويندي ويندي هميشهه لاءِ اسان کي ڇڏي ويا.

هاڻي گهر جي زميداريءَ وڏي ڀيڻ ساوتريءَ سنڀالي. هن پريم جي مٿي تي هٿ رکيو ۽ هر مهيني وڏي رقم هن کي انجنيئر ناهڻ ۾ موڪلڻ لڳي. گهر ۾ رکي سگهي ڪائي ئي ڪم هلي ويندو پر هو پرديس ۾ دکي نه ٿئي. اسان سڀني جي اها ئي ڪامنا رهندي هئي.

پنجن سالن کان پوءِ پپو شان سان انجنيئر ٿي موٽيو. هن کي تمام سٺي ڪمپنيءَ ۾ نوڪري به ملي ويئي.

پريم شروع کان ئي خرچيلو هو. دوستن سان پڪچربازي، هوٽلن تي ڊنر ڪرڻ ۽ گهمڻ ڦرڻ جو شونق ڏينهون ڏينهن وڌندو ويو.

انجنيئر ڇوڪري لاءِ ڀلا مائٽين جي کهڙي ڪمي؟ شاديءَ لاءِ رشتا اچڻ لڳا. هاڻي امان ڀرين ڇوڪرين کي اڪلائڻ لاءِ پريم جا ڪن ڪائڻ لڳي. پر پريم پنهنجي مستيءَ ۾ ئي پورو.

ن چڻ اونده اچي ويئي. امان جي ممتا جو محل پر
ي ريت جيان اچي پٽ پيو. الڳ رهڻ ڪان پوءِ تہ ڏڻ
تي ئي هو ماءُ سان گڏجڻ ايندو هو. ان وچپر هو بہ ٻن
ي جو پيءُ تي ويو ۽ ڪافي گهر جون زميداريون هن تي
ي پيون. پر وڏي ڳالهہ هئي. ساهري پاسي هن جو لاڙو
وندو. سس سهرو، سالا ساليون ئي هن جو ڪٽنب پريوار
. هتان جو موهہ هن پلي ڇڏيو.
امان کي بہ ٻڍاپي اچي گهيريو. وري ساهہ جي
ماريءَ ايڏو هلاڪ ڪيس جو هوءَ ڏينهون ڏينهن وئي
ڪندي. وري پٽ جهڙو هيرو جو هن جي هٿن مان
ڪري ويو هو تہ هيڪارين هن کي چنتائن ڏٻرو ڪري
ڏيو. موهہ جي وس هوءَ پريم کي اچڻ لاءِ فون ڪرائيندي
ي ۽ هن جي نہ اچڻ تي ڏيرئن جو مٿو کائي ويندي
ي تہ مونکي پريم جي سڪ لڳي آهي.
آخر ڇوڪريون بہ نوڪريءَ واريون هيون. اهي ٻڍي
ءُ کي سنڀالين، گهر سنڀالين يا نوڪري ڪن؟
هڪ ڏينهن پريم آيو تہ ماڻس چيس، 'پٽ توکي
ا ماءُ جي سڪ ئي نٿي لڳي؟ منهن نٿو ڏيکارين. سچ چيو
ٿون مائٽ آهي ميڻ اولاد آهي پٿر.'
پريم، 'امان تون اسان جي چنتا نہ ڪر اسان مزي
آهيون.' ائين چئي هوءَ رمندو رهيو. ساوتري گيٽ تائين
ڏڻ ويس تہ پريم چيس، 'ديدي، مان ڪار وٺي رهيو

جا هٿ اگربتيون ٽنگون ميڻ بتيون انهيءَ ڪري مون تنهنجي مشڪل سولي ڪري ڇڏي آهي. تو لاءِ نونهن ڳولهي ورتي آهي شادي به مان انهيءَ سان ڪندس. ڪجھ ڏينهن جي گرما گرميءَ کان پوءِ پريم ڪنيو امان اهو ڇئي ڪٽي بس ڪئي، سڄي عمر توکي هن سان نباهڻي آهي مان ڪهڙي عمر ۾ ويٺي هوندس؟' پريم ته خوشيءَ ۾ نه پيو ماپي. هِن ڏينهن جو ئي هن کي انتظار هو.

مسواڙ جي ننڍي جاءِ ۾ پريم ممتا سان شادي ڪري آيو.

ممتا ماڊرن، فئشنيبل ۽ گڏوگڏ خرچيلي ۽ نڪ چڙهي به هئي. گڏيل ڪٽنب ۾ رهڻ هن جي وس جي ڳالهه ته هئي ڪونه. هر وقت سس ۽ نڙاڻن جون خاميون پئي ڪڍندي هئي. پريم جا ڪن پئي پريندي هئي جنهن سان هن جي دل ڏينهون ڏينهن ويو گهر مان ڪٽو ٿيندو.

ڪوشش ڪري ڪمپنيءَ جو ڪوائٽر ورتائون ۽ جهٽ ممتا کي ڏاجي ۾ مليل سامان کڻي ان ۾ شفٽ ٿي ويا. پر ڪمپنيءَ به مسواڙ ۾ وڏي رقم ڪٽي ڇڏيندي هئي.

ان وچ ۾ پلاٽن جي نيلاميءَ ۾ پريم به هڪ پلاٽ ورتو پر هن وٽ پئسا ته هئا ڪونه. پلاٽ جي لاءِ به هن کي پينرن اڳيان هٿ ٽنگڻو پيو. پوءِ هيڏانهن هوڏانهن لون وٺي ڪجھ ماهُ کان مدد وٺي هن جاءِ جوڙائي.

پريم جي گهر مان نڪرندي ئي امان جي ته اکين

مهينا نڪري ويا پريم جو درشن درلڀ ٿي ويو.

سياري ۾ امان کي ساهه جي تڪليف وڌي ويندي آهي، چيائين، ’ساوتري پريم کي جلد گهرائي الائي منهنجو ساهه ڪڏهن نڪري وڃي؟ اهو ئي ته مونکي ڪلهو ڏيندو. تڏهن ئي منهنجو موڪ ٿيندو. ائين نه ٿئي ته منهنجا پراڻ نڪري وڃن ۽..... ساوتريءَ امان جي منهن تي هٿ رکي ڇڏيو.

پر امان جي کنگهه جو دؤرو شروع ٿي ويو.

دوا ڏيندي ساوتريءَ چيس، ’امان تون دوا وٺ اسان پريم کي فون ٿا ڪيون.‘

پريم کي فونيون ڪيون ويون پر هاڻ ته هو ڪاروارو هو بيڪار ماڻهن وٽ اچي ڇو؟

آخر ساوتري آفيس ۾ ويس ته پريم چيس، ’ديدي اڄ منهنجو ڊائريڪٽر ڪلڪتي مان اچڻو آهي، پروموشن جو پورو چانس آهي. هن کي هوٽل ۾ داوت ڏني آهي. اڄ صبر ڪيو سڀاڻي مان حاضر ٿي ويندس.

ساوتري ته سمجهي وئي پر امان مڙي ئي ڪونه.

ٻئي ڏينهن پپوءَ کي فون ڪري ٿڪا پر گهر ۾ چون آفيس ويو آهي آفيس ۾ چون سيٽ تي ڪونهي.

ٽئين ڏينهن امان جي تبيعت هيڪارين بگڙجي وئي. امان کي تاڻ صرف پٽ جي.

آخر ساوتريءَ کي پريم جي بنگلي تي وڃڻو پيو.

آهيان مونکي توري مدد ڪيو.‘
ساوتريءَ روش مان چيس، ’قرض وٺي ڪار وٺ اڄ ڪالهه بينڪون ۽ ڪار ڪمپنيون به لون ڏينديون آهن.‘
آواز ٻڌي امان سڏ ڪرڻ لڳس، ’پريم چا پيو چئين؟‘
پريم اندر اچي پنهنجي فرمائش رکي.
امان چيو، ’پريم پٽ اهي هاٿي پالڻا آهن. ڪار وٺڻ کان پوءِ به پيٽرول جو خرچ، ڊرائيور جو خرچ، اڄ هيءَ خرابي سڀاڻي هوءَ خرابي جڏهن تون ايترو ڪمائڻ لڳين ته ڪار به ڪٽي وٺج. هينئر ڪهڙي ضرورت آهي؟‘ پريم روش سان، ’امان توکي خبر نه آهي. اسان جي سڄي ڪالونيءَ ۾ سڀ ڪار وارا آهن وري منهنجو عهدو به وڏو آهي. آفيسرن سان لهه چڙهه آهي. آخر اسٽينڊرڊ ته مينٽين ڪرڻو آهي.‘
امان، ’پوءِ پلي وڃي قرض وٺ.‘
پريم، ’قرض ارڙهان سينڪڙو آهي چڪائيندي چيلهه ٻجي پوندي.‘
ساوتري، ’اسان وٽ به ڪا ڏراوت ڪونه رکي آهي.‘
امان، ’چڱو هاڻي چپ ڪر، پاڻ کي ته سهوئي ڪونه.
هان وٺ پريم (چوڙهيون سونيون هٿ مان لاهيندي) هاڻ مون وٽ ڪجهه به نه بچيو اٿئي.
پريم، ’(خوش ٿي امان کي پاڪر ۾ پري) منهنجي سني امان‘ ۽ چوڙيون ڪٽي رمندو ٿو ٿئي.

جهو تہ آيس.‘

ساوتريءَ جي ڪمري مان ٻاهر نڪرندي ئي ڪمرو
ٻاڪن سان گونجڻ لڳو.

هيڏانهن ساوتري گهر پهتي تہ امان آخرين شواس
کڻي رهي هئي. هن جون جهڪيون اکيون بس در ڏانهن
ئي يڪ ٽڪ نهاري رهيون هيون. ساوتريءَ پيءُ کي يڪدم
فون ڪيا. پيو پڄندو آيو اجان در تائين پهتو مس ۽ هڪ
نظر ڏسندي ئي امان جو ڪنڌ هڪ پاسي بي جان ٿي
ڊرڪي ويو. آخري گهڙيءَ ۾ امان پٽ جي هڪ جهلڪ
ڏسندي ئي سرڳ جي دوار تي پهچي ويئي. هن کي
صرف پريم جو انتظار هو.

پريم اهو نظارو ڏسي، ’امان‘ رڙ ڪندو اچي ماءُ
کي چنبڙيو ۽ ڪيڪرات ڪري اوڇنگارون ڏيئي روئڻ لڳو.

پر امان هاڻ پرلوڪ هلي ويئي هئي. ممتا جي ميڻ
جي هنن ممتا جي بنڌنن کان پري پهچي چڪي هئي.

ڏسي تہ پريم جي گھر محفل لڳي پئي آهي. رمۡ بيئر جون بوتلون کليون پيون آهن. سڄي ٽيبل مناين ۽ تعامن سان ڀري پئي آهي. هو پنهنجي پروموشن جي خوشي جي سيليبريشن ڪري رهيو هو.

ساوتريءَ کي ڏسي ٺهڪ ڏيئي چيائين، ’واھ ديدي توهان تہ ڇا موقعي سان آيا آهيو. ساوتريءَ ڏانهن مٺائيءَ جي پليٽ وڌائيندي ونو ديدي توهان بہ منهن مٺو ڪيو. منهنجو پروموشن آرڊر ڪلھ ئي اچي ويو آهي. مان سپاٽي ضرور ايندس.‘

ساوتريءَ ڏٺو پريم جا سالا ساليون، ساهرا مٽ مائٽ سڀ اتي موجود هئا. ساوتريءَ کي ڏسي هنن جا منهن لهي ويا.

ساوتريءَ روئيندي چيو، ’امان جي آخرين گھڙي اچي پهتي آهي هوءَ تنهنجي راھ ڏسي رهي آهي. جيستائين توکي نہ ڏسندي هن جا پراڻ اٽڪيا پيا هوندا.

پريم، (ٺهڪ ڏيئي) ’نہ ديدي ايئن نہ چئو، هاڻي تہ مان امان کي ڪار ۾ پنهنجي بنگلي ۾ وٺي ايندس. ڇا ڪيان ڪجھ وقت کان تمام بزي رهيو آهيان.‘

ساوتري، ’هاڻ هلين ٿو يا نہ؟ مون وٽ وقت ڪونهين. تون جلد هل نہ تہ امان کي پٽ روپي تارو نہ ڏسڻ تي سرڳ جي چاهنا اندر ۾ ئي رهجي ويندي.‘

پريم، (مجبوريءَ ۾) ’چڱو ديدي توهان هلو مان

ايتري ۾ پنڊت چيو، ’وڌا جي ڳهڙي نڪرندي تي
ي تاري ۾ ئي وڌا ڪرڻو آهي.‘
ڪويتا ساهري گهر قدم رکيو تہ هن ماءُ جي سکيا
ڊ پڏي چڏي. هن سس کي ماءُ، نڙان کي ڀيڻ سمجهي
ي سکيا تي عمل ڪندي هن پهريون ڪرم ڪيتر رسوئيءَ
ي ئي بڻايو، ڪويتا صبوح سوير اٿي ڪم هاج کي لڳي
ندي هئي جيئن وقت تي ڪم پورا ڪري سگهي.
اشوڪ گهر ۾ اڪيلو ڪمائيندڙ هو ۽ گهر وارا گهڻا
ڻا. ڏڻ وار، ڏي وٺ بہ اشوڪ جي پگهار مان ئي پورت
ڪري ڪيا ويندا هئا. ان ڪري اشوڪ گهر جو اسٽينڊرڊ
اهڻ لاءِ نوڪريءَ واري ڇوڪري ورتي جيئن هن مهانگائيءَ
ي منهن ڏيئي سگهجي.
ڪويتا جي موڪل بہ ختم ٿي ۽ اُها بہ ڊيوٽيءَ تي
وڃڻ لڳي. پهرين تہ اشوڪ هن کي اسڪوٽر تي آفيس
ڇڏيندو پوءِ پنهنجي آفيس هليو ويندو هو. پر پوءِ روز اهو
خفو هن کان سئو نہ ٿيو ڇو جو اشوڪ جي آفيس هئي ٻئي
چيڙي تي ان ڪري ڪويتا پوءِ بس ۾ اچڻ وڃڻ لڳي.
بس ڪڏهن وقت تي نہ پهچندي هئي تہ باس چوندو
هوس، ’هيءُ وقت آهي ڇا توهان جي آفيس اچڻ جو؟‘
ڪويتا جو سئو سڦرو موڊ سڄي ڏينهن لاءِ بگڙي ويندو
هو. من ۾ سوچيندي بس تي تہ هن جو ڪو وس ئي
ڪونهين.

ھن جو وجود

ڏيءُ آھي پرائو ڌن اھو چوڪرين لاءِ انھن جي ڄمڻ گھڙيءَ کان ئي چيو ويندو آھي. ڪويتا جي ودائيءَ جي گھڙيءَ اچي پھتي آھي. ھيءَ گھڙي ماءُ پيءُ جي لاءِ ايتري نہ ڏکدائي ٿي ٿئي اھو تہ اھو تو ڄاڻي سگھي جنھن کي تن کي لڳي ھجي. آنڊي جي ٽڪري کي پرائي گھر موڪليندي جڙ ھيانءُ ڪاڄي ٿو وڃي.

اھا گھڙي ماءُ ۽ ڌيءُ لاءِ خاص ڪري اھميت ٿي رکي. ماءُ ڌيءُ کي ڀاڪر ۾ ڀري وڇوڙي جي درد سان ڀرپور ودائي جي آخري سکيا جا اکر ٿي دوھرائي، 'پٽ ھاڻي تون پنھنجي گھر ٿي وڃين ھاڻي ٻنھين ڪُلن جي لڄ رکج ۽ ٻنھين ڪُلن کي تارج. ھندو استري جنھن چائنٺ ۾ پير وجھندي آھي ٻاھر ارتيءَ تي ئي نڪرندي آھي، اھو ياد رکج. سس کي ماءُ جي روپ ۾ نڻان کي ڀيڻ جي روپ ۾ ۽ ڏير کي ڀاءُ جي روپ ۾ ڏسنديںءَ تہ تو کي ھتان کان وڌيڪ آدر ۽ پيار ملندو. پنھنجي سک جي چنتا نہ ڪري ٻين جي سک جي چنتا ڪج تہ ھميشہ سک ماڻيندينءَ.'

ايترو چوندي ٻئي روئڻ ۾ اچي ڇنڪيون. ھر ھندو ماءُ ۽ خاص ڪري سنڌو ماءُ تہ ھر ڌيءُ کي ودا مھل اھا ئي سکيا ڏيندي آھي.

مار تي پوندو هو پر ڪوبہ گهر جو پاتي هن جي وڏائي
ڪندو هو. سڀ چوندا هڪ ڪويتا ئي تي گهر جو ڪم
ري چا هر ڪو تو ڪري.

صبوع جي چانهن ناشتي جو ڪم لاهي ڪويتا روني
هڻ جي تياري ڪندي آفيس لاءِ ٽفن پائيندي ڊوڙ ڊڪ
آفيس پهچندي وري گهر ايندي چانهن ۽ روٽيءَ جي
م ۾ جنبي ويندي هئي. پر من کي تسلا ڏيندا هئا هن
ي ماءُ جا منا وين جيڪي ودا گهڙيءَ ۾ هن کي ڏنا ويا
ا. بين لاءِ جيئڻ جو سڏانت رات جو بہ ٽئي ٽي.وي.
سڻ ويهي رهندا هئا. ڪڏهن پڪچر، ڪڏهن ڪرڪٽ
، ڪڏهن گانا.

اڄ بہ رات جا يارهان اچي ٿيا آهن. اشوڪ ماءُ جي
ود ۾ ليٽيو پيو آهي ٽنگ تي ٽنگ چاڙهي ماڻس اشوڪ
ي وارن ۾ پيار سان آڱريون ڦيري پٽ تي ممتا لٽائي
هي آهي. ايتري ۾ اشوڪ ڪويتا کي سڏ ڪري، 'ڪويتا
اڻي تہ پيار.'

ڪويتا ٽري ۾ پاڻيءَ جا گلاس کڻي پاڻي پياري
نهنجي ڪمري ۾ اچي تي چيلهہ تي زور ڏئي هن جي
نهن مان آهہ نڪري تي وڃي. هوءَ ايڏو ٿڪ تي محسوس
ڪري ۽ سوچي ٿي جڻ هن گهر ۾ هُن جو ڪو وجود ئي
ڪونهين.

ايتري ۾ وري اشوڪ سڏ ڪندي تو چويس، 'پليز

گهر اچڻ ۾ به ڪڏهن ليٽ ٿي ويندي ته سڀ اچي ورائيندا هئس. اڄ ته اشوڪ هن کان اڳ گهر پهچي ويو هو. شڪي نظرن سان ڏسندي چيائينس، ’جناب جي سواري ڪٿان پئي اچي؟ ڪٿان تفريح ڪري آئي آهين؟‘

ڪويتا جو دماغ گرم ٿي ويندو هو. هڪ ته آفيس جي ٿڪاوٽ ٻيو باس جو غصو. اشوڪ جا اکر جڻ هن جي ڪنن ۾ زهر اوتي ويا. انهن ئي ڪپڙن سان رسوئيءَ ۾ گهڙي وئي ۽ شام جي چانهه ۽ ناشتو ٽيبل تي سجائي ڇڏيائين.

ڪويتا جي سس ۽ نڻان ڪنهن ڪم ۾ هن جي مدد نه ڪنديون هيون هيڪاري پيون اشوڪ جا ڪن هن جي خلاف ڀرينديون هيون. جڏهن ڏس ته پاڙيوارن سان پيون سڄي ڪالونيءَ تي چٽرون پيون ڪنديون هيون. ٻالهين مان هنن جو پيٽ ئي نه ڀربو هو. جڏهن ڪم ۾ مشغول ڏيکارڻ جو ڏيکاءُ ڪندي روٽي اچي ٽيبل تي لڳائينديون هيون. اڄ به ائين ئي ٿيو انيتا گرما گرم پڪوڙن جي پليٽ ۾ اڳيان رکي ته هو خوش ٿي انيتا جون وڏايون ڪرڻ لڳو ’واهه ڀيڻ هجي ته اهڙي.‘

ڪويتا کي صفائي ڏيڻ جو موقعو ڪڏهن نه ملندو هو جو اشوڪ گهر وارن جي برخلاف هڪ حرف به ٻڌڻ نه چاهيندو هو.

آفيس جي ڪم ۽ گهر جي ڪم ڪرڻ ڪري ڪويتا ايڏي ته ٿڪجي پوندي هئي جو هن جو سرير ته ڇا من به

ائي پر مٿو ڦري وڃڻ سبب هوءَ وڃي ڏرتيءَ تي ڪري ۽
بيهوش ٿي وئي. هن کي مٿي تي به ڳهري چوٽ لڳي.
يڪدم هن کي اسپتال پهچايو ويو ۽ اشوڪ کي آفيس مان
فون ڪري گهرايو ويو.

اشوڪ اسپتال پهتو پر هن جا هٿ پير ڪم ئي نه پيا
ڪن. چوندا آهن جيڪر گاڏي پٽي تان پنهنجي رفتار
سان نيڪ هلي رهي آهي ته مسافر هن جي ڪا به پرواهه نه
ڪندا آهن پر جئين ئي گاڏيءَ هلڻ ۾ ڪا رنڊڪ ايندي
آهي ته سڀني جو ڌيان ان رنڊڪ کي پري ڪري گاڏي
وري هلائڻ ۾ لڳي ويندو آهي.

اشوڪ ڏٺو ڪويتا بيهوش پئي آهي. هن جو منهن
پيلو هيڊ لڳو پيو آهي. ڳل اندر پئجي ويا اٿس. اکين
هينان ڪارا داغ ٿي پيا اٿس. هن کي ڪويتا جي پهرين
ملاقات ياد آئي. هن جا گلابي ڳل ئي هن جو من چورائي
سگهيا هئا ۽ اڄ هن جي اها حالت ٿي وئي آهي. هن ترس
جوڳي حالت کي ڏسي اشوڪ کي ڪويتا تي ترس اچڻ لڳو.

ڊاڪٽر تپاس ڪري ڊرپ چاڙهي ڇڏي هئي.
جڏهن هوش ۾ آئي ته عجب ۾ پئجي ويئي ته هوءَ اسپتال
۾ ڇو؟ اشوڪ هن کي تسلي ڏيندي چيو، 'تنهنجو مٿو
ڦري ويو هو ۽ تون بيهوش ٿي وئينءَ ان ڪري توکي هٿ
اچڻو پيو، سڀ نيڪ ٿي ويندو.'

تپاس ڪندي ڊاڪٽر چيو، 'مريض کي سائي ٿي

ڪويتا هڪ ڪافيءَ جو دؤر ٿي وڃي، گهر ۾ ئي پڪچر حال جو مزو اچي وڃي.'
ڪويتا ڪنڌ هيٺ ڪندي رسوئيءَ ۾ وڃي ٿي ڪوپ ٽري ۾ کڻي اچي ٿي ڏئين.
ڪمري ۾ اچي ته ساڍا يارهان ٿيا آهن. هن کي ته صبوح جو به سويل اٿڻو آهي. اشوڪ ته به دفعا بيڊ ٽي پي پوءِ ئي بسترو ڇڏيندو آهي.
چوندا آهن من جي ڳالهه ڪنهن سان نه سلجي ته ڪان ۾ اڏ هيءَ وانگر ڏک به سرير کي پورو ڪيو ڇڏي.
ڪويتا جو اندر به ويو ڪاڇندو، ڪاٺ پيئڻ جو به هوءَ ته سيني جو ڌيان رکندي هئي پر پيار سان هن کي به ڪير ڪارائي ته تن کي لڳي.
ڪجهه ڏينهن کان ڪويتا جي تبيعت ڍلي پئي لڳي پر گهر وهڻ کان ته سئو هو هوءَ آفيس وڃي هلي. هن جو وقت سئو ڪنجي ويندو هو. گهر ۾ ڏينهن جڻ وڏي ويندو هوءِ بور ٿيندي هئي. هن کي لڳو ڪم هن کان پڄي ئي نه پيو.
پر ته به گهيلي گيندا اڙي سرير کان ڪم پئي ڪندي هئي. پر اڄ جڻ سرير مان طاقت نپوڙجي وئي هئس.
اڙي پائي سرير به آهي هڪ مشينري جئين مشين ۾ خرابي ٿي وڃي ته هن جي سار سنڀال ڪرڻ ضروري آهي. لاپرواهيءَ جي نتيجو اڳرو نڪتو. ڪويتا آفيس ۾ ته

ري بيماري سرير سان لڳل هوندي آهي ان جو علاج ڪبو
هن ماڻهو نيڪ ٿيندو.'
انيتا، 'پر ممي سڄي گهر جي روٽي ۽ ڪم بابا مون
ن تہ ڪونہ ٿيندو.'
ماڻس، (ڌمڪائيندي) 'ٿيندو ڇو نہ؟ ڪويتا بہ تہ
ڪندي آهي. تون بہ هاڻي شاديءَ لائق آهين پرائي گهر
يندينءَ تہ ڇا پلنگ تي ويٺي حڪم هلائيندينءَ؟'
انيتا چپ ٿي ويئي. سڄي مستي ڪافور ٿي ويس.
هيو نڪيو ٽڪر ملي تہ ماڻهو مست ٿيو وڃي ڪم ڪرڻو
وي تہ پري ڀڄيو وڃي.
شام جو اشوڪ ماڻس کي اسپتال ڇڏي آيو. صبوع
جو واپس وٺي آيو. پر ڇئن ڏينهن ۾ ئي گهر جو چرڪو ڇين
ڇين پيو ڪري. وقت تي نڪو روٽي نڪو چانهن. صبوع
جو اشوڪ ٽيبل تي وينو هٿ مهٽي.
انيتا منهنجو ناشتو ڪٺي اچ. انتظار کان پوءِ، 'يلا
ٽفن ئي ڏي تہ آفيس وڃان. پر اڻ وهيا ڊڳا پئي وهيا سو
ڪم ڪيئن ٿئي. آخر اشوڪ غصي ۾ گهران نڪري ويو.
ماءُ ڏيءُ هڪ ٻئي جو منهن تڪڻ لڳيون.
ماڻس، 'انيتا وقت ڏسي ڪم ڪبو آهي. تون سڄ
ايرندي تائين گهوڙا وڪڻي سمهين پئي هوندي آهين.
اشوڪ بکيو هليو ويو.'
انيتا، (باسڻ ڦٿا ڪندي) 'ممي مون کان نٿو ٿئي

پئي آهي، اهو مرض پراڻو ٿو لڳي، پر توهان ڪوبہ ڌيان نہ ڏنو آهي. ڏسو هن جون اکيون ۾ هي ننهن اهي سائيءَ جون نيشانيون آهن. هاڻي ميرض کي گهٽ ۾ گهٽ ڏهہ ڏينهن اسپتال ۾ ڀرتي رهڻو پوندو.'

اشوڪ شُٽ ٿي ويو. ڪويتا جي اهڙي حالت ٿي وئي آهي ۽ هن کي خبر ئي نہ پئي آهي. هن اُف نہ ڪئي آهي.

اشوڪ کي دوائن جو پرچو ڏيندي ڊاڪٽر ٻين مريضن ۾ لڳي ويو. گهر وڃي جيئن ئي اشوڪ ماءُ ۽ ڀيڻ کي ڪويتا جي اسپتال ڀرتي ٿيڻ جي ڳالهہ ڇئي تہ هو ٻئي هڪ ٻئي جو منهن تڪڻ لڳيون.

اشوڪ ضروري سامان کڻي اسپتال روانو ٿي ويو.

انيتا، 'ممي مونکي تہ ڀاڀيءَ جي چال ٿي لڳي آرام ڪرڻ جي بهاني اسپتال ۾ رهڻ گهر جي ڪم ڪان بہ موڪل هيءُ سنو بهانو آهي.'

ماڻس، 'نہ ائين نہ آهي. ڪجھ ڏينهن کان ڪويتا برابر سست پئي نظر آئي. هاڻي توکي هيڏهان هوڏانهن ڌيان نہ ڪري گهر جي ڪم ۾ ڌيان ڪرڻو پوندو. مونکي بہ رات جو ڪويتا وٽ رهڻو پوندو.'

انيتا، (روئڻ هارڪي ٿي) 'ممي اهو سڀ ڪئين ٿيندو؟'

ماڻس، 'پٽ دک سک تہ جيون جا بہ پاسا آهن،

هئي. هن کي لڳو اڄ هن کي بخار تو چڙهي مٿو ڦرڻ لڳيس. هوءَ اچي بستري تي ليٽي، انيتا کي سڏ ڪندي چيائين، 'انيتا پٽ پاپيءَ جي سنيپال ڪڄ مونکي اچي تپ چڙهيو آهي.'

انيتا جهنجهلائي چوڻ لڳي، 'ممي توهان ته به منٿ به ويهڻ نٿا ڏيو، مان به انسان آهيان ٿڪجان ته ٿي. مان ايڏو ڪم نه ٿي ڪري سگها.'

انيتا ٽي.وي. تي ويٺي ئي ٿوڪي جواب ڏنس ته ماٽس جي اکين ۾ ڳوڙها تري آيا. جنهن ڌيءُ کي هوءَ اکين تي رکي فخر ڪندي آهي اها کهڙا ته کتا جواب ٿي ڏئي؟ گهٽ ۾ گهٽ ڪويتا ته ڪڏهن ڪورا اکر ڪونه ڳالهائي. ممي-ممي ڪندي هن جي زبان ئي ڪونه ٿڪجي. سڄو وقت ڪم ۾ رهندي به ڪڏهن شڪايت ئي ڪونه ڪري. انيتا کي هاڻي سڌارڻو ئي پوندو هوءَ ته پرايو ڌن آهي جي سس کي وچي اهڙا جواب ڏنائين ته اسان جو نالو ته مٽيءَ ۾ ملي ويندو. ڪويتا سنسڪاري گهر جو ٻار آهي. اسان کي به هن جي شيوا ڪري خانداني جواب ڏيڻ کپي. اڄ مونکي بخار آهي ته ڪم ڪٿي ٿي ڪري سگهان؟'

ٻڌاپي ۾ مونکي ڪم ته پٽ ۽ ننهن ئي ايندا. جيڪر ڪويتا هينئر ئي ڪمزور ٿي وئي ته مان پوٽڙن پوٽڙين جو منهن ڪئين ڏسي سگهندس؟

چئن چٽن جي ڪاڏي جو بندوبست.‘

ماٽس، ’چو نٿو ٿئي؟ ڏينهن ۾ چار چار پيرا توکي پيت ڏئي سڀ ڪجھ ڪپي ڪک ڪٽي پيٽو نہ ڪرين. ماٺھو ڪم مهل ڪم ڪري راند مهل راند.‘

انيتا چپ ٿي ويئي منهن سجائي روئڻ هارڪي ٿي ويهي رهي.

اشوڪ کي تہ ڪپڙا بہ روز هٿ ۾ ملندا هئا. اڄ ڪٽي ڪبٽ کولي تہ نہ ڪو ڪپڙو پريس هو. ڪنهن ۾ بٽڻ هو تہ ڪا خميس ادڙي پئي هئي. انيتا منهنجو ڪوبہ ڪپڙو پريس ڪونهين. ڪويتا هوندي تہ سڀ ڪم ٽپ ٽاپ هو.

انيتا ڇا جواب ڏئي.؟ ڪجهي جهڙي پت.

غصي ۾ اڄ بہ اشوڪ هليو ويو.

هفتو ڪويتا اسپتال ۾ رهي پر تمام ڪمزور هئي.

ڊاڪٽر ڪويتا کي مهينو کن پوري آرام جي هدايت ڪندي گهر جي موڪل ڏني. پر ڪاڏي پيتي جو خيال رکڻ جي پوري هدايت ڪئي. اشوڪ بہ ڪويتا جو پورو خيال ڪرڻ لڳو. ميوو ڪٽي هن کي منهن ۾ منٿون ڪري کارائيندو هو. ڪويتا جي سس بہ هن جي پوري سنڀال ڪندي هئي. وقت تي جوس ۽ سوپ وغيره ناهي تمام پيار سان پيارينديي هئي.

ائين ڪندي هڪ ڏينهن انيتا ٽي وي تي پڪچر ڏسڻ ۾ مشغول هئي. ماٽس رسوئيءَ ۾ ڪم ڪري رهي

جا پڪوڙا.

سڀ ڪائيندا انيتا جي ساراهه به تا ڪندا وڃن ۽ آڱريون چٽيندا چٽڪارا ڏيئي خوش ٿا ٿين. انيتا خوشيءَ ۾ پرجي اچي ڪويتا کي ڀاڪر پائي، ’هيءَ سڀ پرتاپ اسان جي پياري ڀاڀيءَ جو آهي هاڻي مان به سڻي روٽي ناهي ٿي سگهان ڪئين ممي؟ ۽ ها ڀاءُ سپاٽي مان توهان جي پسند جا دهيوڙا ۽ ڦول پتاشن جي ڀاڄي ناهيندس جو سڀ هٿ چٽيندا رهجي ويندا.‘

اشوڪ، ’ڪنهن جا تنهنجا يا پنهنجا؟‘

انيتا ڀاءُ کي ان چيڙڻ تي مارڻ تي اچي.

اشوڪ، ’انيتا سپاٽي ڀاڄي آفيس لاءِ سرس ڏجان ته ٻين کي ڪارائي تنهنجي ائڊورٽائيزمينٽ ڪيان ته من ڪو باندر تو تي ريجهي وڃي. انيتا شرم کان پنهنجي منهن کي هٿن سان لڪائي ماءُ جي گود ۾ لڪي ٿي وڃي.

اڄ سڄو گهر تمام خوش آهي. ڪويتا جي صبر جو ڦل هو جو هن اڄ ماءُ جي سکيا تي هلي سس کي ماءُ ۽ نڙان کي ڀيڻ ناهي ورتو هو. هاڻي سس ۽ نڙان گهر ڇڏي ڪيڏانهن ڪونه وينديون هيون. ڪويتا جي گڻن جي تعريف ڪندي نه ٿڪجنديون هيون. سڀ ڪم ونڊي ورهائي ڪنديون هيون. ڪويتا جي خوشيءَ جو ته ڪو ٺڪاڻو ئي نه هو. اڄ هن جو ئي وجود سڄي گهر ۾ هو.

سچ چيو ويو آهي ننهن به ڏيءُ ئي آهي. جڏهن هوءَ مونکي ماءُ تي سمجهي ته هوءَ به منهنجي ڏيءُ ئي آهي.

انيتا ماءُ کي بيمار ڏسي چيو، 'ممي مونکي پاپيءَ وانگر سوادي روٽي ٺاهڻ نٿي اچي، اشوڪ به منهنجي هٿ جي روٽي دل سان نه ٿو کائي.

ممي، 'پٽ ڪير به ماءُ جي پيٽ مان سکي نه ايندو آهي. هر ڪم سکڻو پوندو آهي. سٺي روٽي ٺاهڻ زال-ذات جو هڪ وڏو هنر آهي. مڙد کي وس ڪرڻ جو اهو هڪ اهڙو وسيلو آهي جو پوءِ مڙد گهر ڇڏي ٻاهر ڪڏهن کائڻ ڪونه ويندو.'

ڪويتا هاڻ بلڪل ٺيڪ ٿي ويئي آهي. انيتا هن کان پڇي سٺيون ڀاڄيون ٺاهي کارائڻ ۾ دلچسپي وٺي رهي آهي.

اڄ ٽيبل تي روٽيءَ جو انتظار ٿي رهيو آهي.

اشوڪ، 'واهه ڀائي اڄ ڇا ته خوشبو آهي، انيتا ڀائي ڇا ٺاهيو اٿئي؟'

انيتا، 'سرپرائيز ڀاءُ ٿورو انتظار.'

اڄ انيتا ۾ گهڻو اڇاءُ آهي. هن ڪويتا کان پڇي خود نئين ريسپي تيار ڪئي آهي. تمام خوشيءَ ۾ پرجي روٽي ٽيبل تي آڻي تي رکي.

اشوڪ ڏسي ٿو ته شاهي ڪوفتن جي ڀاڄي ۽ پنير

هيري ورتو. هن اڏ ڏينهن جي موڪل ورتي ۽ پبلڪ پارڪ
انهن هن جا پير ازخود وڌڻ لڳا. جتي اڪسر شانتي ۽ هو
چي پريم جو پينگون وڌائيندا. هنن زندگي ڀر گڏ رهڻ
جون ڪسمون کاڌيون ۽ وائدا نڀاهڻ جا قول ڪيا.

شانتي ۽ شامن ٻئي هڪ ئي آفيس ۾ ڪم ڪندا
هئا. ان آفيس ۾ صرف شانتي ئي نه پر ٻيون به گهڻيئين
چوڪريون ڪم ڪنديون هيون پر ڪڏهن به شامن جو من
هنن ڏانهن ڪا ڪشش پيدا نه ڪئي.

هڪ ڏينهن شانتي هن جي ٽيبل وٽ اچي چيو،
منهنجي مٿي ۾ سور آهي مان تورو جلدي گهر وڃي رهي
آهيان، مهرباني ڪري منهنجي ٽيبل جي ڪم جو به ڌيان
رکندا ته مان بي اوني تي گهر وڃان.'

شامن اڄ هن کي چتائي ڏٺو، هوءَ تمام سادي سودي
چوڪري هئي. هن جو رنگ چمپئي رنگ جهڙو اڇو هو،
چهرو چندرما وانگر گول، اکيون ڪاريون ۽ چمڪيليون، وار
ڪاريون گهٽائون پئي لڳا. ڪل ملائي خوبصورت چوڪرين
مان هڪ هئي پر سادگيءَ جي ڪري هيڪاري هن ۾ چار
چنڊ لڳي ويا هئس. شامن ڪنڌ هلائي ها چوي ان کان
پهرين ئي هوءَ مٺي مسڪان اُڇلي گيٽ کان ٻاهر نڪري ويئي.

ان ڏينهن کان چو جو شامن هن جي ٽيبل جو ڌيان
رکندو هو ۽ ڪم ۾ هٿ ونڊائيندو هو ان ڪري هنن جو
هڪ ٻئي سان لاڙو ويو وڌندو ۽ وڌندي وڌندي هيءَ ايتري

شانتيءَ جي تلاش

اڄ شامن جو من ڪٿي لڳو ئي ڪونه پئي. رات جو سمهين ته ننڊ نيڻن مان غائب ۽ ذهن جو جتي وينو اتي چتو. من جئين ويڳاڻو. تي ويو هجي. من مان ڪنهن شيءِ جي اڇا، لالسا ڄڻ مري وئي هجي.

انسان جو من ئي ته آهي هن جي سرير جي گاڏيءَ جو ڊرائيور. من پٽڪيو ته ڊرائيور ائڪسيڊينٽ ڪري وجهندو ۽ هتي ته من سان گڏ سرير ئي بيمار ٿي پيو آهي.

ته به شامن آفيس ۾ ٽفن ڪٽي مٿل من سان ويو پر جتي ڪرسيءَ تي وينو هو اتي وينو ئي رهيو. نڪو ڪو ڪم پڳس، نه ڪو ڪنهن سان ڳالهائڻ. چرچو ڪڇو ته پري جي ڳالهه. من روئڻ روئڻ جهڙو پيو ٿي وڃيس. ڳوڙها اکين تي اچي واپس لڪي پئي ويس. مڙد ماڻهوءَ کي ڪير روئيندو ڏسندو ته ڇا چوندو؟

پر دل ۾ درد هوندو ته ڳوڙها ته ايندا ئي نه ته اندر ئي سڙي ٻور ٿي ويندو.

آفيس ۾ ڪهڙوئي سيني ڏونڌاريس پر همراهه اهڙو چپ ڄڻ اڄ موُن ورت جو ارادو ڪري آيو هجي.

شامن اڄ پاڻ کي ايڏو اڪيلو پيو سمجهي ڄڻ آفيس ۾ ٻين جي حاظري جي هن کي سمڪ ئي ڪونه هئي.

ماضيءَ جي يادين هن کي پنهنجي گهيري ۾

ندي.

ايترو بڌڻ کان پوءِ تہ شامن پاڻ کي روڪي نہ پيو
ڳهي. هن آپگهات ڪرڻ جي ارادي کي مقمل ڪرڻ جي
هہ سوچي پر تڏهن هن کي ڪنهن ڪتاب ۾ پڙهيل
روچن ڏيان ۾ اچڻ لڳا جن جو سار هو:- ’آتم هتيا پاپ
هي. مشڪل کان ڀڄڻ جو هيءَ تمام غلط طريقو آهي.
راس تي انسان کي تڪڙ ۾ ڪو قدم نہ کڻڻ گهرجي.
راشا وادي تي دنيا ڇڏڻ کان سنو آهي تہ آشاوادي تي
يچارن کي سني پاسي موڙڻ جي ڪوشش ڪندي مڙس
ي منهن ڏيڻ سان مشڪل تي وجيہ پراپت ڪري سگهبي.‘

انهن ويچارن هن کي سنو موڙ ڏنو پر شانتيءَ جي
دين کان هو پاڻ کي آجو نہ ڪري سگهيو. هن جي يادين
ان ڀڄڻ لاءِ هن من ۾ شانتيءَ جي چاهہ ۾ اتان بدلي
ڪرائي ٻئي شهر ۾ هليو ويو.

ٻئي شهر ۾ وڃڻ سان ڇا من بہ ٻيو ٿيندو ڇا؟ من تہ
نسان سان گڏ ئي آهي. هتي بہ هن جي نيڻن جي ننڊ
حرام هئي ۽ هن جو من ڪٿي بہ نہ لڳندو هو. انهين ڪري
ن جي صحت تي خراب اثر ٿيڻ لڳو. هو ڪمزور ٿيندو
يو ۽ آخر اهڙو بيمار ٿيو جو بستري داخل ٿي ويو.

بيهوشيءَ ۾ هن جي ماءُ پيءُ هن کي ساڳئي شهر
ڀهر وٺي آيا. شيوا ٽهل، دوا درمل، آسيسن ۽ دعائن کان پوءِ
هوءَ نئون بنو ٿيڻ لڳو. صحت تہ سڌرڻ لڳي پر من اهو ئي

قدر وڏيو جو بئي آفيس ٽائيم کان پوءِ بہ پارٽ ٽائيم جو ڏچو ڏيئي گھر دير سان موٽڻ لڳا. شام جو ڪنهن پارڪ يا ريسٽران کي آباد ڪندي هڪ بئي سان زندگي گذارڻ جو فيصلو ڪيو.

شانتيءَ کي شامن هڪ ڏينهن سچي هيري جي منڊي ڏئي چيو، 'هيءَ منهنجي طرفان گفت اٿئي، هن کي آڱر مان نہ لاهج. آڱر ۾ هوندي هيءَ منڊي توکي منهنجي ياد هر وقت ڏياريندي رهندي.'

واقعي شانتي منڊي آڱر ۾ پائي ڇڏي پوءِ تہ ڳالهہ ڪٿي ٿي لڪي آفيس ۾ تہ ڦهلجي پر گھر ۾ بہ خبر پهتي.

شانتيءَ جو پيءُ لکپتي هو. هن جو شانتيءَ جو ڪنهن معمولي ڇوڪري سان رشتو رکڻ ناگوار هو. هن شانتيءَ کي موڪل وٺارائي مهينو کن ٻاهر موڪلي ڇڏيو جئين شانتي شامن سان نہ گڏجي سگهي ۽ هن جو خيال لاهي ڇڏي.

ان وچ ۾ شانتيءَ جي ڪا چٺي چپاٽي بہ ڪونہ آئي. باقي هڪ لفافي ۾ سندس ساهيڙيءَ هٿان هيري جي منڊي باعزت شامن وٽ واپس موٽي آئي.

جڏهن ايتري قدر ڳالهہ پهتي تہ شامن ويڳاڻو ٿي ويو. ان وچ ۾ اها افواهہ هئي تہ شانتيءَ جي شادي ڪنهن لکپتي ڇوڪري سان ٺهي ٿي آهي ۽ هاڻي شادي بہ جلد ٿي

بيمار لڳو پيو هوس.

جنهن شانتيءَ جي تلاش ۾ هو ڀٽڪيو ٿي ان جو علاج ته لاعلاج هو، من جي شانتي هن کي ڪٿي نه ملي.

ڪجھ ڏينهن کان پوءِ هن محسوس ڪيو ته شانتي تلاش ڪرڻ سان نه ملندي جيستائين من ۾ شانتي نه آهي. هن من کي شانتيءَ جي يادين کان آجو ڪري ٻئي پاسي لڳائڻ جي ڪوشش ڪئي.

هڪ ڏينهن گلابي گلن جو گلدستو ڪٺي ڪير آيو. ماڻس گلدستي ۾ گل سجائي رکيا ۽ اهو روز جو نيم ٿي ويو. روز تازا گل گلدستي ۾ ڏسي هن ماءُ کان پڇيو ممي هيءَ منهنجي پسند جي گلاب جا گل ڪير ڪٺي آيو آهي؟

ممي، 'آهي ڪير تنهنجو شپ چنتڪ.' ائين چئي هوءَ مسڪرائڻ لڳي.

هڪ ڏينهن شامن گل آڻڻ واري چور کي پڪڙي ورتو، هو پيو ڪير نه پر هن جي اها ئي شانتي هئي. هن جي شانتي هن جي من جي شانتي.

شانتيءَ کي ڏسندي ئي هن عجب مان چيو، 'شانتي تون هتي؟ پر تنهنجي ته شادي ٿي ويئي هئي، پر تو ته ڪو سينگار ئي ڪونه ڪيو آهي؟'

شانتي، 'پر منهنجي ته شادي ڪونه ٿي ته سينگار ڪئين؟'

شامن، 'سو ڪئين؟'

شانتي، ’سو هئين، مون پهرين ملاقات ۾ ئي ڇوڪري کي اسان جي پيار جي داستان ٻڌائي ڇڏي ۽ هن پنهنجي انساني جزبات کان ڪم وٺي اسان ٻنهي کي ملائڻ ۾ مدد ڪرڻ جو واعدو ڪيو.‘

شامن، ’سو وري ڪئين؟ ڇا هن توسان شادي نه ٿي ڪرڻ چاهي؟

شانتي، ’نه اهڙي ڳالهه نه آهي. منهنجي ۽ تنهنجي خوشيءَ لاءِ هن ان شاديءَ کان انڪار ڪري منهنجي ماءُ پيءُ جي دل ڪٺي ڪري ڇڏي ۽ انهن کي سمجهائي مڃايو. هاڻي ته اهي به راضي ٿي ويا آهن ۽ اڄ شام جو توهان سان گڏجڻ به ايندا.‘

شامن جي خوشيءَ جو ته پار ئي نه هو. هن جو من اڄ شانت ٿي ويو هو. شانتيءَ جي تلاش ۾ هو ڪٿي جو ڪٿي ڀٽڪيو هو پر هن کي شانتي نه ملي هئي. اڄ من شانت ٿيس ته ڀٽڪو ختم ٿي ويس. سچ آهي شانتي من اندر هئڻ کپي، ان کي ڀٽڪائڻ سان شانتي پري ٿيندي ويندي.

اڄ ته هن جي اندرين شانتيءَ سان گڏ هن جي پيار جي شانتي به هن سان گڏ هئي. مطلب ته اڄ هو شانتيءَ جي تلاش ڪري چڪو هو.

اڄ هن جو من ايڏو هلڪو هو جڻ هوا ۾ پئي اڏاميو.

نريش ماءُ کي ياکر ۾ پري مسڪرائي چويس ٿو.

ماٽس نريش جا هٿ پري ڪندي خفي ٿي، ’سندري سندري، سندري. ٻڌي منهنجا تہ ڪن ئي پچي پيا آهن. مان ٿي چوان اهڙو آهي ڇا سندريءَ ۾؟ نوڪري تہ مان نوهرن کي ڪرائڻ بہ نٿي چاهيان پلا نونهن نوڪريءَ تي ويندي تہ منهنجي شيوا ڪير ڪندو؟ توکي تہ خبر آهي تہ مان دل جي مريض آهيان. وري ڳوڏن کان بہ لاچار. کوتہ گهر ۾ هجي نہ شيوا ڪرڻ وارو.

نريش تکڙا قدم وڌائي ٻاهر نڪري ٿو وڃي. ماٽس پٽيون ڏسندي رهجي ٿي وڃين. نريش ۽ پريش بہ ئي تہ پٽ آهن ستيءَ جا. ننڍي هوندي ئي هنن جي مٿي تان پيءُ جو هٿ کڄي ويو تہ ستيءَ پنهنجو رت ست ڏئي هنن کي پڙهايو ۽ لائڪيءَ لڳايو آهي. اهو احسان تہ نريش بہ ڪون ڀليو آهي پر سندري هن جي ڪلاس فيلو آهي. ڇوڪري فهمتي، خانداني، سندر ۽ سليکي واري آهي. صرف شاديءَ ۾ ڏيتي ليتي نہ ڏئي سگهڻ جي ئي دير آهي نہ تہ نريش ۽ سندريءَ جي شادي ڪڏهو ڪو ٿي چڪي هجي ها.

نريش جو ننڍو ڀاءُ پريش بہ هن سال انجينئري پاس ڪري اڇي نوڪريءَ تي لڳو آهي. ستيءَ هميشه دک درد ۾ زندگي گهاري آهي. هاڻي هوءَ پٽن جي ڏيتي ليتيءَ مان دل جا سپ دٻيل ارمان پورا ڪرڻ ٿي چاهي. پر نريش

صورت ۽ سيرت

پت نريش-ماڻس نريش کي سڏ ڪندي تي چوي، ’ٻڌين ٿو، تنهنجي مامي بمبئيءَ مان تو لاءِ مائٽي موڪلي آهي. ڇوڪري گريجوئيٽ آهي ۽ پٽس وڏو واپاري.‘ نريش تيار ٿيڻ ۾ لڳو پيو آهي ڪيس جلدي ڊسپينسري پهچڻو آهي. بوٽ ڪٽي پائڻ تو لڳي. ماڻس چوڻ جاري تي رکي، ’ٻڌين ٿو نريش لکيو اٿائين تہ تي چار لک ڏيڻ تہ هن لاءِ معمولي ڳالھ آهي.‘

نريش بوٽ تي برش ڦيري واش بيسن ۾ هٿ ٿو ڌوئي. ماڻس چوي تي ’اڙي تون ٻڌين بہ ٿو يا نہ؟‘ نريش هٿ ڌوئي ٽوال سان اُگهي ڊريسنگ ٽيبل وٽ اچي ٿو. نريش ڪوبہ جواب نہ ڏيئي ڪنگي ڪٽي وارن تي ڦيريندي چوي ٿو. ها، ها ممي ٻڌان پيو. پوءِ پلا ٻڌاءِ تہ سهين تہ ڇوڪريءَ وارا توکي ڪڏهن ڏسڻ اچن؟

آئيني ۾ لاسٽ لڪ ڪندي هو منهن ٿو کولي.

پلا ممي اهو تہ ٻڌايو تہ سندريءَ ۾ اهڙي کهڙي کمي آهي جو توهان ٻين کي ڳولهي رهيا آهيو. سندري ايم.بي.بي.ايس. ۾ منهنجي ڪلاس ۾ گڏ پڙهي آهي ۽ هاڻي مون وانگر ڊاڪٽري پئي ڪري. اها چار لک ڏيتي ليتي نہ آڻيندي تہ ڇا آهي؟ هر مهيني چار ڇهہ هزار تنهنجي ترِيءَ تي اچي رکندي. ڇا اهي گهٽ آهن؟

ستيءَ جي خوشيءَ جو نڪاڻو نہ هو. سندري کي
ت ڏيڻ جو ان کان وڏو موقعو نہ هو.
لتا ڪنوار ٿي گهر ۾ آئي. پاڻ سان ايڏو ڏاجو ۽ ناڻو
ي آئي جو ستي تہ ڪپڙن ۾ ئي نہ پئي ماپي. نونهن جي
ل گهول پئي وڃي. هن جي چوويهہ ئي ڪلاڪ چمچاگيري
ي ڪري.
پر لتا اهڙي نخري ۽ نڪ چڙهي هئي جو چئي
ٽي بس ڪر. هر وقت هڪ نوڪر هن کي پاڻي گلاس
يارڻ لاءِ بہ موجود هئڻ کپندو هو. مجال جا روٽي ٺاهڻ ۾
ڪا مدد ڪري؟ روٽي کائڻ وقت چوندي هئي تہ منهنجي
يکن ۾ هڪ نوڪر منهنجي پنيان بيٺو هوندو هو جيڪو
ضرورت مطابق پليٽ پائي پاڻي وغيره سروَ ڪري. رسوئيءَ
۾ وڃڻ تہ ماڳہ پر وقت تي ڪا شيءَ دير سان پهچڻ تي
وٽي زمين آسمان هڪ ڪندي.
آخر چووينهن ڪلاڪن جو نوڪر رکڻو پين. هن لاءِ
الڳ ڪار خريد ڪري ڏيڻي پين. لکپتيءَ جي ڌيءُ ڌرتيءَ
تي پير رکي ڪيئن هلي. ڪار ۾ جڏهن من پويس
خريدداري ڪرڻ نڪري وئي يا ڪلب ۾ وڃي. ڪنهن
پارٽيءَ يا سئنيما ۾ وڃي تہ هن کان پڇڻ جي ڪنهن جي
جُررت نہ ٿيندي هئي.
سچو ڏينهن سس گهر ۾ هوندي ڳالهائيندي ڪونہ
هئي ڪمري کي پڙدو لڳائي ويس وڳا پئي مٽيندي ۽

آهي جو مٿي ئي نٿو.

رات جا نو لڳي ويا آهن کاڌو ٽيبل تي لڳو پيو آهي. پر نريش اڃان نہ آيو آهي. هو تہ روز ستين بجي ئي گهر پهچي نوين بجي روٽي کائيندو آهي. پريس ۽ ماٽس پريشانيءَ مان چهل قدمي ڪري رهيا آهن. ايتري ۾ ڪار جو هارن ٻڌي ٻئي در ڏانهن ڀڄن ٿا.

نريش ۽ سندري ڪار مان لهن ٿا هنن جي ڳلي ۾ گلابن جي گلن جون مالهائون پيل آهن. ٻئي اچي ماءُ جي پيرن تي هٿ رکي آسيس ٿا وٺڻ چاهين، پرهي ڇا؟ ستي ٻہ قدم پٺتي هٽي ٿي وڃي. اهڙي اميد تہ هن ڪڏهن ٻہ نہ ڪئي هئي تہ ڪو نريش اهڙو نالائق نڪرندو. ماءُ جي رضامنديءَ بنان شادي ڪري هلي ايندو. ڪيڏو نہ ارمان هوس تہ نريش جي شادي ڌوم ڌام سان ڪندس، سڀ ارادا مٽيءَ ۾ ملي ويس.

ستي تکڙن قدمن سان پنهنجي ڪمري ۾ وڃي در بند ٿي ڪري ڇڏي.

ڏينهن تہ تکڙا گذرندا ٿي ويا پر سندري ڄڻ پرائي گهر ۾ وقت ڪاٽي رهي هئي. شاديءَ کان مهينو کن پوءِ ستيءَ جو ڀاءُ بمبئيءَ مان آيو. ستيءَ کي دلاسو ڏيندي چيائين، 'ديدي، توهان دل ڇو ٿا لاهيو؟ نريش نہ تہ پريش ئي سهين ڳالهہ وئي ٿو رئي آهي. پريش کي ٿا لتا سان پرڻايون.

کوپ ۾ چانهن ناهي لتا کي ڏيندي چيائين، 'بسنتي موڪل تي وئي آهي مان ناشتو تيار ٿي ڪيان، توهان ٽيبل تي هلي اچو.' لتا چو ڪنهن جو احسان کڻي. هوءَ تہ سهي سنيري ٻاهر نڪري وئي. سس ڄاڻي سس جو گهر ڄاڻي. وني تہ هلي هوٽل تي.

سندريءَ سس کي نيرن ڪرائي ۽ روٽيءَ جي تياريءَ ۾ لڳي وئي. ستيءَ پاڄيون وغيره ڪٽي ڏنس ٻنهين گڏي مِسي ڪم ڪيو.

ٻئي ڏينهن سندري جلد اٿي نيرن ڪري منجهند لاءِ ٽفن تيار ڪري سيني کي ڏنا ۽ پاڻ بہ ڊيوٽيءَ تي رواني ٿي وئي. شام جو جيئن ڪلنڪ تان آئي تہ سسٽس بستري تي پئي سهڪي ۽ پگهر ريلا ڪري وهي رهيو اٿس. هڪ دم سندري سمجهي وئي تہ هيءُ هارٽ اٽيڪ جون نشانيون آهن. هن هڪ دم نريش کي فون ڪري ايمبولينس گهرائي ۽ سس کي وٺي هاسپيٽل وئي اتي هن کي پرتي ڪرائي سڀ فارميلٽيون پوريون ڪرايائين. ڊاڪٽر سان ڄاڻ سڃاڻ هئڻ ڪري ستيءَ جو هٿون هٿ علاج ٿيڻ لڳو. هن کي انسينٽيو وارڊ ۾ رکيو ويو. سندريءَ کي تہ هن جي شيوا ٽهل جو موقعو ملي ويو پوري لگن سان ڊاڪٽري شيوا ڪمايائين. رات جو پڻ سس وٽ رهي پئي ۽ پندرهان ڏينهن سس جي اهڙي شيوا ڪيائين جو ستيءَ جو دل جيتي ورتائين. وقت تي دوا ڏيڻ، جوس ڏيڻ ۽ اسپنج

سورهان سينگار پئي ڪندي هئي. پر ستيءَ ڪي هن نخري نار جا نخرا نہ ڪٺا ئي هئا.

اڄ آرتوار جو ڏينهن آهي. صبوع جا ڇهہ لڳي ويا آهن پر چانهہ اڃان ڪمرن ۾ ڪونہ پهتي آهي. ستيءَ ڏنو تہ سندري سنان پاڻي ڪري چانهہ جي ٽري کڻي پئي آئي. ستيءَ منهن ۾ گهنج وجهندي چيو، ’ڇو تون چانهہ کڻي آئي آهين؟ بسنتي ڪيڏانهن وئي؟‘

سندريءَ سس ڪي پيري پئي چيو، ’ممي هوءَ تہ ڪلهہ ئي هفتي جي موڪل وٺي وئي آهي. سندس پيڻ سخت بيمار آهي.‘

ستيءَ چانهہ جو ڪوپ کڻندي چيو، ’پوءِ ڪم جو ڇا ٿيندو؟‘

سندري، ’ممي مون رات جا باسڻ صاف ڪري ڇڏيا آهن ۽ بهاري بہ هڻي ڇڏي آهي هاڻي ناشتو تيار ڪرڻ ٿي وڃان. اڄ تہ آرتوار آهي منهنجي موڪل آهي. توهان خيال نہ ڪندا.‘

ستيءَ سمت جو ساهہ کنيو.

هتي لتا جي اک انين بجي کلي. هن ڪي بيڊ ٽي جي عادت هئي پر اڄ ٽي نہ ڏسي غصي ۾ چلائي چيائين، ’بنستي، او بسنتي! مري وئينءَ ڇا؟‘

ايتري ۾ در جو پڙدو هٽائي ٽري کڻي سندري گڊ مارننگ ڪندي مسڪرائيندي اچي لتا جي پر ۾ بيٺي.

چيڪ جي واپسي

مسٽر برائون آمريڪا جو ڪروڙپتي
جوهري آهي. وديشي ماڻهو گهمڻ ۽ واپار
ر آزمودا وٺڻ جا ڏاڍا شوقين ٿين. واپار
جي لهه چڙهه به چڱي طرح پرکي وٺن.
هندوستان ڏانهن هر وديشي جي نظر سوني
جهرڪيءَ جي روپ ۾ نظر ۾ سمايل آهي.
مسٽر برائون کي به واپار ساڳي
هندوستان اچڻو پيو. هتان هن هيرن ۽ سون
جي زيورن جي خوب خريدداري ڪئي.
جڏهن موٽيو ٿي ته لک کن جي کوٽ
پئجي ويس. واپاري وقت تي ٻئي واپاريءَ
جي ڪم ايندا آهن. ياد ايندي ئي هو
پنهنجي هندوستاني جوهري دوست
ماليرام وٽ پهتو. ماليرام بنا هيل حجت
جي هڪ لک جو چيڪ ڪٽي مسٽر برائون
کي ڏئي ڇڏيو. مسٽر برائون ديش وري
هڪ لک جو چيڪ ڪٽيو ۽ ماليرام کي
موڪلي ڏنو.
وقت جي ٻلهار واپار ساڳي ماليرام
کي پڻ آمريڪا وڃڻو پيو. خوب سون ۽

ڪرڻ وغيره ڏئي. سندريءَ پنهنجي لڪل ڳڻن جي ڄاڻ ڏيئي ڇڏي. لتا تہ بس، 'هي، هلو ڪرڻ ايندي هئي ڇڻ ڪا ڏاري آهي.'

آخر ستي نيڪ ٿي گهر آئي. هاڻي سندري گهر ۾ بہ هن جي ضرورتن جو ڌيان رکڻ لڳي. ڊاڪٽرن سان صلاح ڪري ان مطابق علاج بہ ٿيندو رهيو.

ستيءَ جون تہ هاڻي ڄڻ اکيون ئي کلي ويون. سندري هر شام سس لاءِ تازو جوس وٺي ايندي هئي ۽ زوري هن کي پياريندي هئي. اهڙ جوس پيئندي ستيءَ جي اکين ۾ ڳوڙها تري آيا. هن سندريءَ کي ڀاڪر ۾ ڀري ڳراٽڙي پائي پريم سان ڇاتيءَ سان لڳائي چيو، 'پٽ تو تہ مونکي ائين بچائي ورتوجو ڪا ڌيءُ بہ ماءُ جي شيوا نہ ڪري. مون جيڪا تنهنجي دل دکائي آهي ان لاءِ مونکي معاف ڪجائينءَ. مون اڄ ڄاتو تہ نونهن بہ ڌيءُ جو ئي روپ آهي. اڄ کان گهر ڌياڻي تون آهين. هاڻ ڪبٽ مان سون جو باڪس ڪڍي اچ. باڪس مان بہ ٽلها ڪنگڻ ڪڍي سندريءَ جي هٿن ۾ پائيندي چوي ٿي، 'ڪڏ ۾ پئي ڏيتي ليتي ڳهوريو اهڙو سون جو ڪن ڇني نونهن يا ڌيءُ جي سيرت ڏسڻ کپي نہ صرف صورت. سندريءَ کي اڄ ماءُ ملي. هوءَ ستيءَ جي سيني سان لڳي ويئي.

مسٽر براڻون چيو، ’اسان جي ديش
ي ريت آهي تہ اسان کنهن بہ شيء جي
ڻ تي جيترو خوش ٿيندا آهيون. ايشور
ي شيء هئي انهين ئي واپس ورتي ان
دک ڪرڻ جي ڪهڙي ڳالهہ آهي؟‘
ماليرام وائڙو ٿي ويو. افسوس ۾ هن
ا پير اتي ئي سُن ٿي ويا. مسٽر براڻون
بيس، ’ڏيو مونکي اهو چيڪ واپس ڏيو.
ونکي خبر آهي تہ هندوستاني ڪابہ شيء
لڻ تي خوب خوش ٿيندا آهن ۽ موٽائي
ڻ مهل تمام دکي ٿيندا آهن.‘ ۽ مسٽر
رائون چيڪ ڪينسل ڪري ڇڏيو ۽ ڦاڙي
ڪر ٽڪر ڪري ڦٽو ڪري ڇڏيو.

هيرن جي خريدداري ڪيائين ۽ نتيجو اهو نڪتو جو ٻن لکن جو ڪوٽ ٿي پيس. ياد آيس مسٽر برائون جي پنهنجپائيءَ سان هن جي دُڪان ۾ گهڙي ويو. مسٽر برائون بنان هيل حجت جي ٻن لکن جو چيڪ ڪٽي ڪٽي ماليرام جي هٿ تي رکيو. ٻي ڪا منهنجي لائق شيوا؟ مني موهڪ مسڪان اڇليندي چيو، 'سائين وڏي مهرباني.' چئي ماليرام جيئن ئي دڪان تان لٿو ته ڇا ڏسي هڪ جنازو پيو ٿو اچي جنهنجي پنيان گهڻئي ماڻهو ڳائيندا ۽ نچندا پيا اچن.

ماليرام وائڙو ٿي واپس دڪان ۾ گهڙي مسٽر برائون ڪان پڇيو ته 'هيءُ ڪنهن جو جنازو آهي؟'

مسٽر برائون وراڻيو، 'هيءُ هڪ نوجوان جو جنازو آهي اُهو ستٽ صبوع ئي گذاري ويو آهي.'

وائڙو ٿي ماليرام چيو، 'ڏاڍي عجب جي ڳالهہ آهي توهان جي ديش ۾ هڙي جوان جي مرڻ تي نچن پيا اها ته تمام ڏاڍي ماتم جي ڳالهہ آهي.'

ڏسن تہ نونهڻس روئي ڪٽي ڪن ڪيا آهن،
ھنجون ڪٽي هاريون اٿس، بس ئي نہ
ڪري.
هڪ چيو، ’پٽ تہ هڪ ئي اٿس نونهن
بہ اها ئي اٿس ڏيءُ بہ پرٽجي ويس.‘
بئي ڏينهن ڳالهہ ٻولهہ جو نشانو
نهالچند جي نونهن هئي.
هڪ چيو، ’نونهن جو سس ڏانهن
ڪيڏو نہ لاڙو هو، ياڻي نونهن هجي تہ
اهڙي! ڇا تہ روئي پئي. اڄ ڪلهہ جون
نوهرون ڇون تہ اڄ سس مري سياٽي ٻيو
ڏينهن ٿئي. سس لاءِ روئڻ تہ ٿيو پري.‘
ٻيءَ چيو، ’ها ڇوندا آهن تہ جيئري
ڪيِن سنائيِنس ۽ مئي دپ دپ
پٽيائينس.‘
ٽينئن چيو، ’خبر بہ اٿو، ’روٿي هن
عمر ۾ بہ پوڙهو پوڙهي الڳ رڌي پچائي
کائيندا هئا.‘
ڀهرينءَ پڇيو، ’اهو وري ڪئين؟ پلا
ڪئين ٺاهيندا هوندا؟‘
ٻيءَ چيو، ’آئي منهنجا تہ تاڪ لڳي
ويا آهن پلا ڪئين ڪندا هوندا؟‘

حقيقت هيءَ به

حقيقت ۾ ستسنگ ۾ زالون گهڻو ڪري ٻن طرفن جي فائدن لاءِ وينديون آهن. اهو ستسنگ ۾ وڃڻ سان مونکي بخوبي معلوم ٿي ويو هو. پهريون فائدو هو ايشور جو نام جپڻ ۽ ٻيو هو ستسنگ کان پوءِ ڳالهيون ٻولهيون ڪري پنهنجي دک درد کي اوري هيانءُ هلڪو ڪرڻ يا سڄي شهر ۽ دنيا جون خبرون ٻڌڻ ۽ ٻڌائڻ.

اڄ ستسنگ کان پوءِ ڳالهه ٻولهه جو نشانو هئي نهالچند جي زال جيڪا صبوع گذاري ويئي هئي.

هڪ ستسنگياڻيءَ چيو، 'ويچاري اٺن، نون سالن کان بيمار هئي. شايد ڪينسر جي بيماري هئس.'

ٻيءَ چيو، 'عمر به ڪافي هئس پٽ، پوٽا، ڏوهٽا وڏو ايال هئس، چڱو ٿيو وڃي سکي ٿي.

پوءِ سڀ زالون گڏجي ميڙ ڪري نهالچند جي گهر زالن جي بيٺڪ ۾ ويون.

مڙ جو عقص

کملا بٹاٹي

تنهن چيو، ’بس مڙيو ئي پوڙهو پوڙهي لڳي ويندا هئا پيٽ پورتي ته ڪرٽي ئي آهي ڪچو پڪو جهڙو تهڙو ڪائي پيا گذر ڪندا هئا.‘

پهرينءَ عجب وچان پڇيو، ’پوءِ هاڻي هو پيرسن ڇا ڪندو؟‘

اُها عجب ۾ پئي سوال جو انتظار ئي ڪندي رهي ۽ هڪ ڪري زالون ٻنان ڪنهن جواب ڏني پنهنجي گهر جي وات وٺي رمنديون رهيون.

پهرين اتي ئي بيٺي بيٺي انهن کي دير تائين ويندو ڏسندي رهي ۽ ڏسندي رهي جيستائين هو هن جي نظر کان اوجهل نه ٿي ويون. اهو هڪ سوال هن جي ذهن ۾ مانڌاٽا هڻي. رهيو هو.